24-мĕш çул тухать. Хакĕ 10 пус.

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

1941
МАРТ
25
ЫТЛАРИКУН
70 (5785) №

Чăваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

Предприятисем хушшинче тĕрĕс йĕркелесе янă хуçалăхлă çыхăнусемшĕн

ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ ССР Союзĕн 1941 çулти халăх хуçалăхне вăйлатмалли калама çук пысăк плана—ВКП(б) Центральный Комитечĕпе СССР Совнаркомĕ йышăннă плана ырларĕ. Çак плана пурнăçа кĕртес тесен, пирĕн халăх хуçалăхĕн мĕнпур системинче питех те йĕркеллĕ, ритмично, пысăк тухăçлăхпа ĕçлени кирлĕ. «Предприятисен ĕçĕнчи плансăрлăха,—тенĕ XVIII партконференци Маленков юлташ доклачĕ тăрăх йышăннă резолюцире,—**продукцине пĕртан мар кăларса тăрассине,** предприятисен ĕçĕнчи штурмовщинăна **пĕтерес пулать** тата производствăллă программăна кашни завод, фабрика, шахта, чугунçул малтанах туса хатĕрленĕ график тăрăх кунсерен тултарса пымалла тăвас пулать».

Конференци хуçалăхпа парти ĕçĕнчи руководительсене ĕçе çапла илсе пыма хушрĕ: 1941 çулта пĕр облаçра та, пĕр хулара та, промышленноçлă пĕр центрта та кая юлса пыракан пĕр предприяти те пулмалла мар. «Пирĕн промышленноçпа транспортра, — тенĕ конференци решенийĕнче,—кая юлса пыракан предприятисем пулмалла мар. Мĕнпур заводсем, фабрикăсем, шахтăсем, чугунçулсем хăйсен планне тултарса пыма тивĕçлĕ».

Çак требовани пурнăçа кĕртесси предприятисем хушшинчи хуçалăхлă çыхăнусене мĕн таран лайăх йĕркелесе янинчен, вĕсен ĕçĕсем пĕр-пĕринпе мĕн таран килĕшсе пынинчен те чылай килет.

Пирĕн çĕршывра—пĕтĕм халăх хуçалăхĕ пĕрлĕхлĕ плана пăхăнса тăракан, кирек мĕнле промышленноçăн, кирек мĕнле йышши производствăн ĕçĕ те ытти нумай ĕçсемпе тачă çыхăнса тăракан çĕршывра, кашни предприяти кирлĕ пек йĕркеллĕ ĕçлени калама çук пысăк вырăн йышăнса тăрать. Социализмлă промышленноçăн производствăллă майĕсемпе тата шалти пуян ресурссемпе комплекслă йĕркепе анлăн усă курас ĕç пĕр Наркомат системинче, çавăн пекех промышленноçăн тĕрлĕ отраçлисенче те (уйрăмăн илсен, пĕр хулара, облаçра е республикăра) предприятисене тĕрĕс **кооперацилеме** хушать. Паллах ĕнтĕ, çакăн пек кооперировани туни заводсем государство планне тĕплĕн те тĕрĕс тултарса пынă чухне кăна кирлĕ пек усă пама пултараççĕ. Кирек мĕнле заказа та вăхăтра пурнăçа кĕртменнине—государство дисциплинине пăсни пулать, тесе хаклامалла.

Практика кооперациленĕ предприятисен ĕçĕнчи пысăк çитменлĕхсем çинчен калать. Час-часах çакăн пек фактсене тĕл пулма тивет: сăмахран: станкостроительнăй завод сложнăй станок туса хатĕрлет, анчах та мĕнле те пулин пысăк мар часть çуккине пула **çав станока** заказчике параймасть, мĕншĕн тесен смежнăй предприяти станкостроитель валли çав чаçе вăхăтра тăратман. Смежнăй предприятисен руководителĕсем хăйсем мĕнле заводсен заказĕсене тăваççĕ, çав заводсен ĕçĕшĕн мĕнтери пысăк ответлă пулса тănине чăннипе туйса илмен-ха. Шел те ĕнтĕ, анчах çакăн пек ĕçсене курма тивет: кооперациленĕ предприятисен руководителĕсем çав заказсене пурнăça кĕртес ĕç çине тĕлĕнмелле сăмăллăн пăхаççĕ, смежнăй предприяти айăпĕпе хăйсен планне тултарайман завод е фабрика ĕçĕшĕн нимĕн те канăçсăрланмаççĕ.

Смежник-заводсем хăйсен заказчикĕсем валли продукцисене вăхăтра тăратманни мĕнле йывăрлăхсем кăларса тăратнине, сăмахран, Мускаври Сталин ячĕпе тăракан автозавод примерĕнчен те курма пулать. Металл, горючи тата ытти йышши чĕртавар тăратакан вуншар предприятисене шута илмесен те, çак заводпа 72 смежнăй производство çыхăнса тăрать. Вуншар смежник-предприятисем хăйсен ĕçĕнче дисциплина çуккипе çĕршыври питех те пысăк завода пĕрмаях питĕ пысăк йывăрлăхра тытса тăраççĕ. Смежниксенчен кирлĕ изделисене, детальсене, приборсене тата ыттисене «пăвăртса кăларас» тесе, автозаводра ятарласах работниксен штачĕ тытса тăраççĕ. Вĕсем пуринчен ытларах çакăн пек ĕç тăваççĕ: смежнăй предприятисене кайса çÿреççĕ, автозавода кирлĕ продукцине станоксем çинчен пекех тăпăлтарса илеççĕ. Автомобильсем туса кăларасси пĕрмаях смежниксем мĕнле ĕçленинчен килет, вĕсем вара час-часах тÿрĕ кăмăлпа мар ĕçлеççĕ. Сăмахран, хими промышленность Наркомачĕн Любучанскри пластмасса завочĕ çăмăл автомашинăсем валли распределени шестернисем тăратмалли плана тултарса пымасть. Ярославльри «Победа рабочих» завод краскăсене вăхăтра памасть. «Карболит» завод та автозавод умĕнче яланах парăмра тăрать.

СССР вăтам машиностроени Наркомачĕн смежнăй промышленноçĕн главкне кĕрекен предприятисем пурте пекех хăйсен изделийĕсене автозавод валли тăратас ĕçе пĕрмаях чарса тăраççĕ. Автотракторнăй оборудованин 1-мĕшпе 2-мĕш номерлĕ завочĕсем, Владимирти «Автоприбор» завод, Мускаври электромашинăсен завочĕ, Ленинградри карбюратор завочĕпе электротехника завочĕ—çаксем тата ытти нумай предприятисем Сталин ячĕпе тăракан автозавод ĕçĕнче пысăк йывăрлăхсем туса пыраççĕ. Нумаях пулмасть вăтам машиностроени наркомĕ Главсмежпром начальникне М. Д. Толкачева, главка кирлĕ пек ертсе пыманшăн, ĕçрен кăларчĕ. Анчах та çак главкра халĕ те кирлĕ пек йĕркелĕх туса хуман-ха.

Кооперацилени предприятисенчи ритмичнăй ĕçе организацилессишĕн наркоматсем, главксем, наркоматсен снабжени отделĕсем ответлă пулса тăраççĕ. Тĕп продукцие туса кăлармалли программăпа палăртса хурса, Наркомат кашни завод валли чĕртаварпа пулăшуллă материалсем тăратассипе кăна мар, çавăн пекех смежнăй предприятисен продукцийĕсене тăратассине те вăхăтра пурнăçа кĕртме тивĕçлĕ. Главк руководителĕ, хăйĕн ĕçĕнче йĕркелĕх е планлăх çуккине пула, хăйне пăхăнса тăракан завод е фабрика валли хатĕр продукци кăларма чăнах та кирлĕ чĕртаварпа материалсем тăратма пĕлмест пулсан, çакă вăл—начар руководитель. Мĕне тăрать, сăмахран, нефть промышленность наркомачĕн нефтяной машиностроени главкĕн ĕçĕ? Çак главк Кунгурскри машиностроительнăй завода Калининри вагоностроительнăй заводран поковкăсен звездочкисем, муфтăсемпе шатунсем илме наряд панă, анчах та Калининри завод главк наряд панă вăхăт тĕлне икĕ уйăх хушши ĕнтĕ çавăн пек продукци туса кăларман. Çак главках Кунгурскри машиностроительнăй завод валли Верхне-Сергинскри заводран пĕр йышши поковкăсем илме фондсем уйăрнă, анчах га Верхне-Сергинскри заводăн çавăн йышши поковкăсем хăйĕн валли те çитмеççĕ.

Питех те нумай тĕлсенче кооперациленĕ предприятисем çителĕксĕр ĕçленипе предприяти-потребительсенче простойсем пулаççĕ, ĕçукçи фончĕсем нумай ытлашши расходланаççĕ, продукци кăлармалли графиксем пурнăçа кĕрсе пымаççĕ. Çапла вара, программăна тултарма тивĕççĕр пысăк расходсем тума тивет.

Смежнăй предприятисен ĕçне çапла йĕркелесе ярас пулать: вĕсен айăпĕпе пĕр завод-потребитель те продукци кăларас ĕçре йывăрлăхсем ан куртăр. Талăкри график тăрăх пĕртан, ритмично ĕçлесе пырасси çапла тума хушать: завод-смежниксем хăйсемпе çыхăнса ĕçлекен предприятисенче йĕркеллĕ технологиллĕ заделсем туса хума тивĕçлĕ. Çакăн пек обстановка туса хурас пулать: смежнăй предприятисен айăпĕпе пирĕн çĕршыври пĕр предприятине те чăрмав ан пултăр. Çакăн чухне вара хăшпĕр хозяйственниксен хальхи йăлине—программăна хăйсен айăпĕпе тултарманнине смежниксен дисциплинăсăрлăхĕпе витсе тăрас йăлана та пĕтерĕпĕр.

Смежниксен ĕçне кирлĕ пек йĕркелесе ярас ĕç вырăнти парторганизацисенчен те нумай килет, вĕсем районри, облаçри, крайри, республикăри ку е тепĕр предприятин промышленноçăн мĕнле отраçлипе, мĕнле заводпа тата фабрикăпа кооперациленине пĕлсе тăма тивĕçлĕ. Ĕçĕн интересĕсем çапла тума хушаççĕ: парторганизацисен пысăк предприятисем çине те, çавăн пекех вăтам тата пĕчĕк предприятисем çине те пĕртанах тимлĕн пăхас пулать. Парторганизацисем, хăйсен промышленноçпа транспорт тĕлĕшĕнчи функцийĕсене пурнăça кĕртсе пырса, производство пысăккăшĕпе унта ĕçлекенсен хисепне пăхса тăмасăр, кашни фабрика, завод, мастерской патнех çитме пĕлсен (вĕсем ăна тума та тивĕçлĕ ĕнтĕ),—çавăн пек предприятисем хăйсен заказчикĕсем валли продукцине вăхăтра тăратмалла тăвас ĕçре пысăк усă пулĕ.

Халăх Комиссариачĕсем, парторганизацисемпе пĕрле ĕçлесе, кооперациленĕ предприятисем кая юлса пынине пĕтерес ĕçе тĕплĕн те таччăн тытăнма тивĕçлĕ, çак ĕçе социализмлă планированин наукăнăй никĕсĕ çине лартма, кооперированине мĕн таран тĕрĕс тунине палăртма, предприяти-смежниксем хăйсен продукцине завод-потребитель валли вăхăтра паччăр тесе, мĕн кирлине йăлтах тума тивĕçлĕ. Завод-смежниксем плана мĕнле тултарнине уйăхри пĕтĕм ĕç итогĕсем тăрăх кăна мар виçмелле, ăна хакланă чухне вĕсем хăйсен продукцине завод-потребителе мĕн тери вăхăтра панине, çакăнпа вара ăна график тăрăх ĕçлеме мĕнле пулăшнине те шута илмелле. Пĕтĕм Союзри XVIII партконференци йышăннă решенисене пурнăça кĕртме, промышленноçăн пур отраçлисенче те чăн-чăн йĕркеллĕ, ритмичнăй тата перекетлĕ ĕç туса хума предприяти-смежниксем хăйсен обязательствисене пурнăça кĕртсе пыни калама çук кирлĕ япала.

(«ПРАВДА» умотатьи, мартăн 22-мĕш).

Çуркунне праçникĕ

Быстринск районĕн (Камчатка облаçĕ) чи инçетри пункчĕсенчи оленевод-эвенсем, пăлансемпе йытăсем кÿлсе, Анавгай поселокне пухăннă. Кунта çуркунне праçникĕ пулнă. Çак праçнике кашни çулах ирттереççĕ. Вăйăсемпе ташăсем çурçĕр иртиччченех пынă. Кинофильм кăтартнă. 30 километрлă дистанцире пăлансене ăмăртса чуптарнă. Ăмăртура çĕнтернисене хаклă парнесемпе наградăланă. Каçхине Пĕтĕм Союзри XVIII партконференци решенийĕсем çинчен тунă доклада пысăк тимлĕхпе итленĕ. Праçник вăхăтĕнче ярмарка пулнă. Пăлан ĕрчетекенсем мануфактура, кил хушшинче кирлĕ япаласем, тумтир, илемлетмелли япаласем, продуктсем туяннă.

СССР Государство Контролĕн Халăх Комиссариатĕнче

ССР Союзĕн Государство Контролĕн Наркомачĕ администрацийе управлени аппарачĕн штатнăй дисциплини мĕнле тăнине тата ĕçукçи фондне мĕнле расходланине ревизи тунă. Ревизие Белорус СС Республикинче, Ленинградра, Тулапа Горький облаçĕсенче тата ССР Союзĕн Финанс Халăх Комиссариачĕн Штатнăй Управленинче туса ирттернĕ.

I.

Белорус СС Республикинче ревизи тусан çакна палăртнă: БССР Наркомфинĕ, ССР Союзĕн Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ 1939 çулти декабрĕн 17-мĕшĕнче йышăннă 2663-мĕш №-лĕ постановление пăхăнмасăр, 1940 çулта штатсене регистраци тунă чухне администрацийе управлени аппарачĕ тĕлĕшпе ĕçукçине массăллăн ÿстернĕ. Ĕçукçине ÿстерессине окладсене тÿрремĕнех пысăклатнипе, çавăн пекех должноçсен ятне улăштарнипе те туса пынă. БССР Совнаркомĕ Ĕçĕсен Управленийĕнче, БССР Госпланĕнче, строительство материалĕсен Наркоматĕнче, Белгоспроектра, Белфанерпромра, Белпромстройтрестра, Минскри Гортопра тата ытти учрежденисемпе организацисенче те ĕçукçине законсăр ÿстернĕ.

1940 çулта штатсене регистраци тунă чухне БССР Наркомфинĕ республикăри 37 организацире ĕçукçине ÿстермелле тунă. Белорусси Наркомфинĕн аппаратĕнче хăйĕнче те штатнăй дисциплинăна хыттăн пăснă, Наркомфинри нумай работниксенне ĕçукçине тĕрĕс мар ÿстернĕ. Белорусси Финанс Халăх Комиссарĕ Степанов юлташ, закона формальнă пăхăннă пек кăтартса, персональнăй ставкăсем илекен работниксен должноçлă оклачĕсене чакарнă, çак ставкăсене тĕрĕс мар чакарни вырăнне БССР Наркомфинĕн ытти сотрудникĕсен ĕçукçине ÿстернĕ. Ненормированнăй ĕç кунĕпе ĕçлекен служащисене, вĕсем тÿрремĕнех тума тивĕçлĕ ĕçшĕн хушса тÿленĕ.

Белорус СС Республикинче ĕçукçине ÿстерессине аппарат структурине улăштарнă пек кăтартса, должноçсен ятне улăштарса тата начальниксен шутне пысăклатса туса пынă. БССР Наркомлегпромĕнче оперативлă 21 работник пуçне 22 начальник тивет, Наркомтопра оперативлă 18 работник пуçне 19 начальник тивнĕ, Белокоопромсоюзра 41 работник пуçне 43 начальник тивет. Снаблегпромра аппаратра 45 çын пулсан, начальниксем 23 çын. Оперативлă работниксенчен нумайĕшне «старший» работниксем тесе ят панă.

БССР Наркомфинĕ вырăнсенчи финанс оргăнĕсене тĕрĕс мар кăтартусем панă. Минск хулинчи финанс пайне тата Кагановичски районри финанс пайне Снаблегпромăн Белоруссири конторинчи, Тельман ячĕпе тăракан атă-пушмак фабрикинчи тата ытти организацисенчи работниксен ÿстернĕ оклачĕсене регистрацине йышăнма хушнă. Çапла тунипе çакнашкал организацисенче, сăмахран, Белглавмаслопромра, Белвинтрестра, Белмашстанкотрестра, ĕçукçине çулсеренех ÿстерсе пынă. БССР Финанс Халăх Комиссарĕ Степанов СССР Наркомфинĕ панă кăтартусем тĕлĕшпе хăйне дисциплинăсăр тытнă.

Белорус СС Республикин Совнаркомĕ 1940 çулта облаçсенчи çĕрĕç пайĕсенчи штатсене пысăклатнă, вĕсен çултăлăкри ĕçукçи фондне 2.232 пин тенкĕ чухлĕ ÿстернĕ. Çавăн пекех хĕвелтухăç облаçĕсенчи хуласенчи çуртсен управляющийĕсен ĕçукçине те ÿстернĕ.

Минск хулинчи финанс пайĕ 14 организацири служащисен ĕçукçине хăпартнă. Минск хули тăрăх Союзри, республикăри тата вырăнти оргăнсене пăхăнса тăракан 53 организацире тĕрĕслĕ туса ирттернĕ, вĕсенче пуринче те ĕçукçи енĕпе ÿстернĕ окладсене финанс оргăнĕсем массăллăн регистрацилениине палăртнă. Предприятисемпе учрежденисем, контроль çуккине кура, финанс оргăнĕсенче штатсене регистрациленĕ хыççăн служащисен ĕçукçине хăйсем тĕллĕн хăпартнă.

Ревизире тупса палăртнă фактсем хыççăн Государство Контролĕн Халăх Комиссарĕ Мехлис юлташ Белорусси ССР Наркомфинĕн Штатнăй Управлени начальникне Х. К. Гольдинберга ĕçрен кăларнă. Минск хулинчи финанс пайĕн заведующине Ф. Н. Токина тата Минск хулинчи финанс пайĕн заведующийĕн заместительне М. Ю. Браутмана выговор панă.

II.

Ленинградра штатсене, ставкăсене тата ĕçукçи фондне регистрацилессине пит кая юлса ирттернĕ. 1940 çулти июнĕн 1-мĕш тĕлне пин ытла организацири штатсене регистрацилемен пулнă. Районсенчи финанс оргăнĕсем законсăр хăпартнă окладсене нумай регистрациленĕ. Сăмахран, Ленински районри финанс пайĕ резинăран технически япаласем тăвакан заводри служащисен ÿстернĕ оклачĕсене 355 должность тăрăх регистрациленĕ, вĕсен уйăхри ĕçукçи фондне 43,7 пин тенкĕ чухлĕ ÿстернĕ, резинăран атă-пушмаксемпе галошсем тăвакан заводра—306 должность тăрăх, вĕсен уйăхри ĕçукçи фондне 41,8 пин тенкĕ чухлĕ ÿстернĕ, механически заводра—161 должность тăрăх, вĕсен уйăхри ĕçукçи фондне 25,9 пин тенкĕ ÿстернĕ тата ыт. те. «Красный Треугольник» бази çинче организациленĕ предприятисем тăрăх кăна администрацийе управлени аппаратĕнчи работниксен ĕçукçине çултăлăкне 1,5 миллион тенкĕ чухлĕ ÿстернĕ.

Ленинградри Куйбышевски районри финанс пайĕ 1940 çулта ÿстернĕ окладсене 748 должность тăрăх, уйăхри ĕçукçи фондне 78,5 пин тенкĕ чухлĕ ÿстерсе, регистрациленĕ. Выборочнăй ревизи туса çакна палăртнă: Куйбышевски районри финанс пайĕ, законсăр ĕçсем туса, 1940 çулта государствăна пĕр миллион чухлĕ сиен кÿнĕ. Ленинград хулинчи финанс пайĕн заведующийĕн заместителĕ Семенов юлташ «Скороход» фабрикăри, «Механизатор» артельри тата ыт. организацисенчи работниксен ĕçукçине хăй тĕллĕнех ÿстерме ирĕк панă.

ССР Союзĕн Государство Контролĕн Халăх Комиссарĕ Ленинградри Куйбышевски районри финанс пайĕн заведующине Н. Н. Виноградова тата Ленинградри Кировски районри финанс пайĕн регистраци бюровĕн заведующине I. И. Шишанова ĕçрен кăларнă, Ленинград хулинчи финанс пайĕн заведующийĕн заместительне А. В. Семенова выговор панă.

III.

Тула хулинчи финанс пайĕ 1940 çулта хулари базарсен Управленийĕнчи, кайăк-кĕшĕк комбинатĕнчи, Местпромснабсбыт конторинчи, «Приупский» совхозри тата ытти организацисенчи работниксен ÿстернĕ оклачĕсене регистрациленĕ. Выборочнăй ревизи тунă хыççăн Тула хулинчи 67 организацире ставкăсене 265 должность тăрăх, уйăха 25,7 пин тенкĕлĕх, хăпартнине тупса палăртнă.

Тула хулинчи финанс отделĕ штатнăй дисциплинăна пурнăçа кĕртнине контроль тăвассине организацилемен. Тулари 25 организацире штатсене регистрациленĕ хыççăн окладсене законсăр ÿстернине тата штатран ытлашши должноçсем уйăха 35 пин тенкĕлĕх тунине палăртнă. Ĕçсынни депутачĕсен Тула область Совечĕн исполкомĕ хăйĕн ирĕкĕпех хăйĕн аппаратĕнче 21 должность тăрăх окладсене ÿстернĕ. Тула облаçĕнчи финанс пайĕн заведующийĕ Рогов юлташ тата штатнăй отдел начальникĕ Щербаков юлташ Облпотребсоюзри, План комиссийĕнчи, Облздравотделти тата ытти организацисенчи служащисен ĕçукçине ÿстерме ирĕк панă. Тула облисполкомĕ государствăна хирĕçле çакнашкал практикăна сивлемен.

Государство Контролĕн Халăх Комиссарĕ Тула облаçĕнчи финанс пайĕн штатнăй отдел начальникне С. А. Щербакова ĕçрен кăларнă. Тула хулинчи финанс пайĕн заведующине Н. Ф. Степанова тата Тула облаçĕнчи финанс пайĕн заведующине В. А. Рогова выговор панă.

IV.

Горький облаçĕнче штатнăй дисциплина мĕнле тăнине ревизи тусан, администрацийе управлени аппарачĕн ĕçукçине Союзнăй правительство ятарласа ирĕк памасăр ÿстерме чарасси çинчен Правительство йышăннă постановление тăтăшах пăснине палăртнă.

Горький хулинчи финанс пайĕнче тата Сормовски районри финанс пайĕнче уйăхра 15,5 пин тенкĕ чухлĕ ÿстернĕ ставкăсене регистрациленĕ. Кунсăр пуçне, Горький хулинчи Союзри, республикăри тата вырăнти оргăнсене пăхăнса тăракан 27 предприятире штатсене регистрациленĕ хыççăн ĕçукçи фондне уйăха 28,3 пин тенкĕ чухлĕ ÿстернĕ.

Горький хула Совет исполкомĕ хулари тата районри промышленность руководителĕсен ĕçукçине ÿстересси çинчен тĕрĕс мар решени йышăннă, хулари финанс пайĕ Горместпромăн главнăй инженерĕн, сăра завод директорĕн, Горпроект управляющийĕпе главнăй инженерĕн тата ыт. те ÿстернĕ ставкăсене регистрациленĕ.

1940 çулта штатсене регистрацилессине Горфинотдел ноябрь уйăхĕнче, Сормовски районри финанс пайĕ декабрь уйăхĕнче кăна туса çитерме, урăхла каласан, вăл регистраци ячĕшĕн кăна пулнă, çултăлăк хушшинче тунă йăнăшсене тÿрлетме пултарайман. Горький хулинчи финанс пайĕ предприятисен, учрежденисемпе организацисен штатнăй дисциплинине мĕнле пăхăнса ĕçленине начар тĕрĕсленĕ.

СССР Союзĕн Государство Контролĕн Халăх Комиссарĕ Горький хулинчи финанс пайĕн заведующине С. А Алексеева выговор панă, Горький облаçĕнчи финанс пайĕн заведующине А. В. Гуляева на вид панă.

V.

СССР Наркомфинĕн штатнăй управленине ревизи тусан çакна палăртнă: ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Совечĕ 1935 çулти майăн 13-мĕшĕнче йышăннă постановлени çителĕксĕр пурнăçа кĕрсе пырать,—вăл постановлени ССР Союзĕн Наркомфинне, союзлă республикăсенчи финанс халăх комиссариачĕсене тата вĕсен вырăнсенчи оргăнĕсене штатнăй дисциплинăна пурнăça мĕнле кĕртсе пынине, ĕçукçи фондне тĕрĕс расходланине контроль туса тăма хушать.

СССР Финанс Халăх Комиссарĕн заместителĕ Бодров юлташ, штатнăй ĕçе тÿрремĕнех ертсе пынăскер, вырăнсенчи финанс оргăнĕсене управлени аппаратĕсен структуринчи улшăнусене регистрацилеме ирĕк паракан кăтарту панă, çапла майпа вара должноçсене тĕрлĕрен çĕнĕ ятсем парассипе окладсене ÿстерессинче йĕркесĕрлĕх тума пулăшнă. Наркомфин хуçалăх организацийĕсем, учрежденисемпе предприятисем тăрăх ĕçукçи фондне мĕнле расходланине контроль туса тăман. 1940 çулти 11 уйăх хушшинче 15 наркоматăн хуçалăх организацийĕсем тăрăх ĕçукçи фондне нимĕн вырăнсăр ÿстернипе пулнă расходсем çултăлăка палăртнинчен 126,2 миллион тенкĕ чухлĕ иртсе кайнă.

Конкретлă ыйтусене татса панă чухне Наркомфинăн ертсе пыракан работникĕсем законсăр ĕçсем тунă. Нарком заместителĕ Бодров юлташ Госфиниздатăн Котляков ячĕпе тăракан типографийĕнчи служащисен, Ленинградри финансово-экономически институтри работниксен, «Нефтепроводскладстрой» служащисен тата ыт. ĕçукçине ÿстернĕ. Нарком заместителĕ Я. И. Голев юлташ пароходствăсен Заготконторисенчи работниксен ĕçукçине уйăхра 29,6 пин тенкĕ чухлĕ ÿстерме законсăр ирĕк панă, УССР тата Тутар АССР Наркомфинĕсене «Заготживсырье» конторисенчи работниксен ÿстернĕ ĕçукçине регистрацилеме ирĕк панă. Промбанкри служащисен ĕçукçине уйăха 17,9 пин тенкĕ чухлĕ законсăр ÿстернĕ.

ССР Союзĕн Наркомфинĕн Штатнăй Управленийĕ ĕçукçине хăй тĕллĕн ÿстерессине массăллăн пулса пынă. Наркоматсен тата учрежденисен 24 штатнăй расписанийĕсем тăрăх регистраци тунă чухне окладсене 750 должность тăрăх çултăлăкне 840 пин тенкĕлĕх ÿстернĕ.

«Администрацийе управлени аппаратĕнчи работниксен ĕçукçине законсăр массăллăн ÿстерни çинчен» тăракан ыйтава ССР Союзĕн Халăх Комиссарĕсен Совечĕ пăхса тухнă. Хăйĕн постановленийĕнче ССР Союзĕн Совнаркомĕ Белорус ССР Совнаркомне хĕвелтухăç облаçсенчи çĕрĕç пайĕсен штачĕсене хăй тĕллĕн ÿстернине тата Белорус СС Республикинчи наркоматсенчи, учрежденисенчи тата управленисенчи работниксен ĕçукçине законсăр ÿстерни питех те нумай пулнине кăтартса парса, БССР Совнаркомне штатсене пысăклатасси тата ĕçукçи ставкисене хăпартасси çинчен хăй йышăннă решенисене пăрахăçа кăларма, çавăн пекех республикăри финанс оргăнĕсен штат ĕçĕнче йĕрке тума хушнă.

СССР Совнаркомĕ СССР Наркомфинне учрежденисемпе предприятисен администрацийе хуçалăх расхочĕсен сметисене тата штатра тăман работниксен ĕçукçи фончĕсене регистраци тума хушнă. 1941 çулта штатсене регистрацилениpe пĕр вăхăтрах 1940 çулта штатсене тĕрĕс регистраци тунине тĕрĕслеме тата законсăр ÿстернĕ окладсене регистрацине йышăнмалла мар тума хушнă.

СССР Наркомфинĕпе унăн вырăнсенчи оргăнĕсене служащисен ĕçукçи ставкисене законсăр ÿстернĕ ассигнованисене тата администрацийе хуçалăх расхочĕсем валли законсăр ÿстернĕ ассигнованисене Союз бюджетне тата çавна май республикăрипе вырăнти бюджетсене илсе пама право панă.

Совнарком çирĕплетнĕ тăрăх, мĕнпур учрежденисен, организацисемпе предприятисен штатсене, ставкăсене, ĕçукçи фончĕсене тата администрацийе хуçалăх расхочĕсен сметисене майăн 1-мĕшне регистраци туса çитермелле.

БССР Наркомфинĕнчи работниксен ĕçукçине хăй тĕллĕн ÿстернĕшĕн тата республикăри финанс оргăнĕсенче штат ĕçне япăхтарса янăшăн Белорус ССР Финанс Халăх Комиссарне И. З. Степанов юлташа—правительство решенийĕ тăрăх Белорус ССР Финанс Халăх Комиссарĕн ĕçĕнчен кăларнă. СССР Финанс Халăх Комиссарĕн заместительне М. Ф. Бодров юлташа, ĕçукçине законсăр ÿстерме ирĕк панăшăн тата вырăнсенчи финанс оргăнĕсене штатсене регистраци тумалли йĕрке çинчен тĕрĕс мар кăтартусем панăшăн, ССР Союзĕн Совнаркомĕ выговор панă.

Совнарком СССР прокурорне ĕçукçине законсăр ÿстерни çинчен, ĕçукçи фондне тата администрацийе управлени расхочĕсен сметисене законсăр расходлани тата штатсене пысăклатни çинчен ĕçсене икĕ эрне срок хушшинче тĕрĕслесе тухма хушнă.

(ТАСС).

Призыв йĕркипе ФЗО шкулĕсене вĕренме илесси

Призыва ăнăçлăн ирттерер

Совет правительстви йышăннă тăрăх, вăрман промышленноçĕ валли квалификациллĕ рабочисем вĕрентсе хатĕрлеме ФЗО шкулĕсем уçаççĕ. Ун пек шкулсем пирĕн республикăра çиччĕ пулаççĕ. Мартăн 20-мĕшĕнче çĕнĕрен уçăлакан ФЗО шкулĕсене вĕренме илес тĕлĕшпе районсенче призыв (мобилизаци) пуçланчĕ.

Вăрман промышленноçĕ валли ĕç вăйĕсен резервисем хатĕрлесси халăх хуçалăхĕнче питĕ кирлĕ тата пысăк задача пулса тăрать. Çав задачăна пурнăçа кĕртес çĕрте çĕнĕрен уçакан ФЗО шкулĕсем тĕп вырăн йышăнаççĕ. ФЗО шкулĕсене колхозсенчи чи пултаруллă çамрăксене ямалла.

Вырăнсенчен пĕлтернĕ тăрăх, районсенче призыв çителĕксĕр пырать. Нумай районсенче призыв комиссийĕсем ĕçе кая юлса тытăннă. Çĕрпÿ районĕнче шкула пурĕ те 6 çын çеç илнĕ. Сĕнтĕр районĕнче пĕр кун ĕçленĕ хыççăнах комиссине перерыв тутарма шухăшлаççĕ, «ытти ĕçсем пур», теççĕ вĕсем. «Вăхăт пур, ĕлкĕрĕпĕр» тесе ĕçлес йăлана халех пăрахмалла. Мĕншĕн тесен, призыв ĕçне вăраха яни шкулсенче занятисене пуçлама хатĕрленес çĕрте чăрмав кÿме пултарать.

Шкулсен материаллă базисене вăхăтра хатĕрлесси чи пысăк ĕç пулса тăрать. Анчах ку ĕç те начар пыратьха. Вăрнар райсовет исполкомĕн председателĕ Гаврилов юлташ каланă тăрăх, унти ФЗО шкулĕн общежити хатĕр мар. Мунча тума та халь çеç тытăнаççĕ. Çавăн пекех, Йĕпреçре те вĕренекенсене кĕтсе илме çителĕксĕр хатĕрленеççĕ. Шкул çурчĕ хатĕр мар, кроватьсем çитмеççĕ т. ыт.

Апрелĕн 1-мĕш тĕлне шкул çурчĕсем пĕтĕмпех хатĕр пулмалла, вĕсене ĕç вăйĕсен резервисен Управленине памалла. Çакăн пек ĕнтĕ правительство кăтартса панă срок. Ăна вăхăтра пурнăçламалла.

Чăваш АССР Вăрман промышленность Халăх Комиссариачĕ ФЗО шкулĕсенче занятисем пуçлама çителĕксĕр хатĕрленет. Ĕçре кирлĕ тумтирсемпе инструментсем хатĕрлемен, мастерсен кадрне те кирлĕ таран хатĕрлесе çитермен.

Чăвашпотребсоюзпа унăн вырăнти оргăнĕсем—райпотребсоюзсем ку ĕçе начар хутшăнаççĕ. Çиелтен тата аялтан тăхăнмалли кĕпе-тумтирсем кÿрсе килессине организацилемен. Вĕсем иртнĕ призывра пулнă çитменлĕхсене шута илмен. Çÿлте асăннă çитменлĕхсене халех пĕтерсе апрелĕн 15-мĕш тĕлне шкулсем пур енчен те хатĕр пулмалла. Ăна туни вăрман промышленноçне кирлĕ рабочисене вĕрентсе хатĕрлес ĕçе ăнăçлăн тытăнма май парĕ

Вăрман валли ĕç вăйĕсен резервисем хатĕрлесси партипе совет, комсомол тата обществăллă организацисен ĕçĕ пулса тăрать. Çавăнпа та вĕсен ку ĕçе, призыв кунĕнчен пуçласах, активлăн хутшăнса ФЗО шкулĕсене куллен пулăшса пымалла.

Квалификациллĕ рабочисем пулатпăр

ФЗО шкулĕсем халăх хуçалăхĕ валли массăллă-профессиллĕ рабочисем хатĕрлес ĕçре уйрăмах пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ. Ку тĕлĕшпе Ĕç вăйĕсен резервисен СССР Совнаркомĕ çумĕнчи Главнăй Управленийĕ ФЗО шкулĕсенче вĕренме илме призыв (мобилизаци) туса ирттересси çинчен кăларнă приказа эпир, колхоз çамрăкĕсем, пысăк кăмăлпа кĕтсе илтĕмĕр. Призыв пуçланасса эпир тахçантанпах кĕтрĕмĕр.

Кĕтнĕ ĕмĕт çитрĕ ĕнтĕ. ФЗО шкулĕсене пĕрремĕш черетпе вĕренме илме çамрăксен призывĕ мартăн 20-мĕшĕнче пуçланнă. Киров ячĕпе тăракан колхозран çак призыва виçĕ çамрăк кĕрсе тухрăмăр. Эпир Иван Никифоровпа иксĕмĕр ФЗО шкулне кĕме юрăхлă пултăмăр. Комиссинче пире «сывлăхлă», тесенех пирĕн чĕресем хĕпĕртесе тапма пуçларĕç. ФЗО шкулĕнче вĕренсе, эпир вăрман турттарнă, тиенĕ, пушатнă, йывăçсене тасатса хатĕрленĕ çĕрте ĕçлекен квалификациллĕ рабочисем пулатпăр. Вăрман промышленноçне квалификациллĕ рабочисем нумай кирлĕ. Эпир çакна лайăх ăнланатпăр.

ФЗО шкулне вĕренме кайма пире кĕçех путевкăсем параççĕ. Вĕренÿре те, ĕçре те стахановец пулма сăмах паратпăр.

Николай Сергеев.

Асаматри Киров ячĕпе тăракан колхоз (Элĕк р.)

Районсенчен пĕлтереççĕ

КУСЛАВККА, (Телефонпа). Вăрман промышленноçĕнчи ФЗО шкулĕсен призывĕ вăхăтра пуçланчĕ. Малтанхи икĕ кун хушшинче комисси шкула 32 çын илнĕ. Шкула илнисем чылайĕшĕ колхозсенчи çамрăк стахановецсем.

ФЗО шкулĕсене илнисене пурне те путевкăсем панă. Апрелĕн 13-мĕшĕнче вĕсем Йĕпреçри ФЗО шкулне вĕренме тухса каяççĕ.

* * *

ÇĔРПУ, мартăн 24-мĕш. **(Телефонпа).** Колхоз çамрăкĕсем вăрман промышленноçĕнче ĕçлеме квалификацисем илме тăрăшаççĕ, вĕсем призыв комиссине хаваслăн пыраççĕ. Малтанхи кун шкула 6 çын илнĕ. Паян тата 15 çамрăк призыва кĕрет.

* * *

КУКЕÇ, мартăн 24-мĕш **(Телефонпа).** ФЗО шкулĕсене каяс текенсен йышĕ пысăк. Малтанхи кун 15 çамрăка ФЗО шкулне илнĕ. Апрелĕн 1-мĕш тĕлне призыв комиссийĕ хăйĕн ĕçне вĕçлеме шутлать. Пирĕн районри призыв комисси йышăннă çамрăксем вĕренме пурте Кирери ФЗО шкулне каяççĕ.

ПАРТИ ПУРНĂÇĔ

Пирĕн ĕçри хăшпĕр çитменлĕхсем

Партин XVIII конференцинче палăртнă çитменлĕхсем пирĕн районри парторганизаци ĕçĕнче те хытă палăраççĕ. Тÿрех калас пулать, промышленноçпа транспорт енĕпе çителĕклĕн ĕçлесе пыман.

Районри промышленность предприятийĕсемпе артельсем иртнĕ çулти плана 98 процент кăна тултарнă. Плана тултарманнине пула государствăна 571,1 пин тенкĕлĕх тавар парайман. Кăçалхи январьпе февраль уйăхĕсенче те плана тултарайман.

Иртнĕ çулта уйрăмăнах пысăк предприятисенчен древкомбинат тата механизациленĕ вăрман пункчĕ начар ĕçлерĕç. Иккĕшĕ те вĕсем плана тултарайман. Кооперативлă промышленноçран «Труженик» завод япăх ĕçленине палăртмалла. Ку ĕнтĕ çултан çул плана тултарса ĕçлемест. Унăн çитменлĕхĕсенчен пĕри вăл — заводра большевикла йĕрке туманни, единоначали çукки. Кунта ĕнтĕ парторганизаци те пур. Анчах вăл завод ĕçĕпе сахал интересленет, завод ĕçне хутшăнмасть.

Ĕçпе çиелтен интересленни, конкретлăн ĕçлеменни — çакă пулса тăрать тĕп çитменлĕхсенчен пĕри. Промышленноçа ертсе пырасси чылай чухне ăна тĕрĕсленипе, бюросемпе пухусенче отчетсем итленипе пулса пынă, ĕçлĕ пулăшу сахал пулнă. Директорсем главк, наркомат кăларнă приказсене епле пурнăçласа пынине парторганизацисем контроллесе тăман, кадрсене тĕплĕн сăнаса вĕренмен, вĕсем аслăрах оргăнсем панă приказсемпе распоряженисене тĕплĕн пурнăçа кĕртсе пыччĕр тесе, вĕсене кирлĕ пулăшу кăтартман. Чылай çĕрте строительство ĕçĕ япăх пулса пынине те çавăнпа çеç ăнлантарса пама пулать.

План тăрăх древкомбинатри ачасен яслине 1940 çулти июнĕн 1-мĕшĕнчех туса пĕтермеллечĕ, ăна халĕ те туса пĕтермен, комбинатрах сушильнăй камерăн блокне иртнĕ çултах ямалла пулнă, анчах ăна февральпе март уйăхĕсенче çеç туса пĕтернĕ. «Большевик» заводра виççĕмĕш çул ĕнтĕ 8 хваттерлĕ чул çурт тăваççĕ, çапах халĕ те хатĕр мар.

Парторганизацисем строительство ыйтăвĕпе ытларах ĕçленĕ, руководительсен ĕçне контроллесе, пулăшса пынă пулсан, паллах, ĕç урăхла пулнă пулĕччĕ.

Пирĕн предприятисенче оборудованисемпе, инструментсемпе тата материалсемпе кирлĕ пек усă курмаççĕ. Кун пирки партин XVIII конференцинче Маленков юлташ лайăх каласа панă. «Квалификациллĕ, дефицитлă оборудованипе, производствăн сложнăй агрегачĕсемпе, пысăк станоксемпе хăйсемшĕн вырăнсăр çĕрте усă кураççĕ е вĕсене тулли нагрузкăпа ĕçлеттермеççĕ». Древкомбинатра, акă, 1940 çулта станоксемпе 74,5 процент çеç усă курнă. Простой уйрăмăнах çак енĕсемпе ытларах пулнă: чĕртавар пулман пирки 67 процент, электроэнергипе пăс паман пирки 9,5 процент пулнă. Çакăн пек тĕслĕхсене «Большевик» заводра та курма пулать. Кунта пăхăр диффузорсем простой тăваççĕ. Мĕншĕн тесен, транспортер пĕр вăхăтрах пур диффузорсем çине те япаласем пуштарма пултараймасть, бункерсем запасра çук. Ку тĕлĕшпе заводри инженерсен тимлĕнех ĕçлеме тытăнмалла: диффузорсем простой тăвассине пĕтерес тесен, тепĕр транспортер туса бункер лартмалла. Çапла тусан пăхăр диффузорсен тухăçлăхĕ 20—25 процент ÿсет.

Предприятисен ĕçĕнче графика пăснисем те час-часах пулкалаççĕ. Уйăх пуçламĕшĕнче плана япăх тултарса пыраççĕ те, уйăх вĕçнелле вара шавлама пуçлаççĕ. Хăшпĕр руководительсем плана ассортиментпа мар, хисепĕ енĕпе çеç тултарассишĕн тăрăшаççĕ, государство интересне шута илмесĕр, хăйсене мĕн тума çăмăлтарах, çавна тума пăхаççĕ. Древкомбинатах илер. Вăл иртнĕ çулти плана 92,6 процент тултарнă. Уйрăм ассортиментсем тăрăх илсен, пачах урăхла картина курăнать. Паркет тăвас енĕпе вăл плана пĕтĕмпе те 87,9 процент, 1-мĕш номерлĕ пукан тăвас енĕпе — 37,2 процент, 2-мĕш номерлĕ пукан тăвассипе—345,4 процент, диван тăвассипе — 65 процент тултарнă.

Предприятисен ĕçĕнчи плансăрлăха, продукцине ассортиментсем тăрăх мар кăларса тăрассине, штурмовщинăна пĕтерес пулать. Кашни завод, артель хăйне панă заданине йĕркеллĕн, график тăрăх тултарса пымалла.

Чугунçул транспорчĕ енĕпе те пирĕн çитменлĕхсем сахал мар. Чăнах та, Çĕмĕрле станцийĕ грузсем тиес плана тултарса пырать, вагонсем простой тăвассине те чакарнă. Анчах çав-çавах çитменлĕхсем сахал мар. Хăшпĕр чухне чугунçул станцинчи работниксен айăпĕпе пысăк простойсем пулаççĕ. Вĕсем килнĕ грузсене вăхăтра пушатмаççĕ, заказчиксене вăхăтра пĕлтермеççĕ. Мартăн 13-мĕшĕнче сĕлĕ тиесе килнĕ вагона заготзернона пĕлтермесĕр 37,5 сехет, кĕрпе тиенĕ вагона 26 сехет ахаль тăратнă.

Графика, расписание пăснисем те пулаççĕ. Уйрăмăнах сборнăй поездсене çÿретмелли графика пăсаççĕ. Станцине тасалăх енĕпе те ырлама çук.

Çаксем пурте пуçламĕш парторганизаци умĕнче пулса иртеççĕ. Анчах вăл çитменлĕхсене пĕтерессишĕн кирлĕ пек ĕçлемест. Ахальтен мар ĕнтĕ кунта уйрăм коммунистсем ĕç дисциплинине пăснă.

Юлашки вăхăтра районри промышленность ĕçĕнче çĕкленÿ сисĕнет. Уйрăм предприятисемпе артельсем хăйсене панă заданисене тултарса пыма пуçларĕç, тасамарлăха хирĕç кĕрешеççĕ. Малашне ĕнтĕ предприятисен ĕçĕнче чăн-чăнах пысăк улшăнусем пулмалла. XVIII партконференци решенийĕсене пурнăçа кĕртсе пырса, Çĕмĕрле районĕнчи предприятисем ĕçре паха результатсем кăтартĕç, хăйсен программине яланах йĕркеллĕ тултарса пырĕç.

Н. БОБРОВ.
ВКП(б) Çĕмĕрле райкомĕн секретарĕ.

Селькорсен канашлăвĕ

КУКЕÇ. Çак кунсенче стена хаçат редакторĕсемпе селькорсен районри канашлăвĕ пулса иртрĕ. Канашлура 45 çын пулчĕ. Парти райкомĕн секретарĕ Иванов юлташ партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕн итогĕсемпе стена хаçачĕсен умĕнче тăракан задачăсем çинчен доклад туса пачĕ.

Тухса калакансем XVIII партконференци решенийĕсене пурнăçа кĕртсе пырассишĕн стена хаçачĕсен вăйлăн ĕçлеме кирлине палăртрĕç. Хальхи вăхăтра районри 87 колхозра стена хаçачĕсем йĕркеллĕ тухса тăраççĕ.

Çĕнĕрен тунă парторганизацисем

Юлашки вăхăтра ВКП(б) Шупашкар горкомĕ хăшпĕр территориллĕ пуçламĕш парторганизацисене пĕчĕклетсе çĕнĕ организацисем турĕ. Çакна май хулара пуçламĕш парторганизацисен хисепĕ те чылай ÿсрĕ. 1940 çулти декабрь уйăхĕнче хулара пуçламĕш парторганизацисем 94 пулнă, кандидат групписем пĕрре те пулман. Халĕ йăлтах урăхла: пуçламĕш парторганизацисем 102, кандидат групписем 4 тата партипе комсомол группи 1 шутланать. Çак организацисене темиçе учрежденире ĕçлекен коммунистсене пĕрлештерсе тăракан территориллĕ организацисене пĕчĕклетнипе тунă. Çапла ĕнтĕ, чылай пуçламĕш парторганизацисене устав хушнă пек производствăллă принципсем тăрăх тунă, пĕр-пĕрин учрежденийĕпе е предприятийĕпе çыхăнса тăман коммунистсене пĕрлештерсе тăракан организацисене пĕчĕклетнĕ.

Амăшсен тата ачасен сывлăхне сыхлас тĕлĕшпе ĕçлекен институтри пуçламĕш парторганизацинче институтпа çыхăнса тăман акушерски шкулта, ача çуратакан çуртра тата ача-пăча больницинче ĕçлекен коммунистсем тăнă. Çакна пула кунта коммунистсене практикăллă ĕçе куллен хутшăнтарма мар, пухусене ирттерме те питĕ кансĕр пулнă. Халĕ ВКП(б) горкомĕ çак организацине пĕчĕклетсе ача çуратмалли çуртра тата ача-пăча больницинче пуçламĕш парторганизацисем, акушерски шкулта кандидатсен группи турĕ.

Кооптехникумра ĕçлекен коммунистсем: Маскаев, Григорьев, Орлов юлташсем виççĕшĕ те тĕрлĕ организацисенче учетра тăнă, халĕ вĕсене пĕрлештернĕ, кооптехникумра пуçламĕш парторганизаци тунă. 4-мĕш номерлĕ магазинра, Совнарком гаражĕнче, Горкоммунхозра, хула Совечĕн сывлăха сыхлав отделĕнче т. ыт. çĕрте те пуçламĕш парторганизацисем тунă.

Территориллĕ пуçламĕш парторганизацисене пĕчĕклетсе ВКП(б) горкомĕ çав организацисенчи коммунистсене хăйсен предприятийĕсемпе учрежденийĕсен производствăллă ыйтăвĕсем патне çывхартрĕ.

Çĕнĕрен организациленĕ парторганизацисенчен чылайĕшĕ партиллĕ-политикăллă ĕçе лайăх туса пыма тытăнчĕç. Кооптехникумри пуçламĕш парторганизацине кăçалхи февраль уйăхĕнче кăна тунă. Парторганизаци секретарĕнче çамрăк коммунист Маскаев юлташ ĕçлет. Вăл парти ĕçĕнче малтанхи хут ĕçлет пулин те, хăйне шанса панă пысăк ĕçе çине тăрса тытăнчĕ. Парторганизацин ĕç планне тунă. Кашни коммуниста поручениcем панă. Çак иртнĕ вăхăт хушшинче коммунистсен пухуне виçĕ хутчен туса ирттернĕ, агитколлектив тунă, техникумра политикăллă агитаци ĕçне куллен туса пыраççĕ.

Совнарком гаражĕнчи, горздраври пуçламĕш парторганизацисем тата акушерски шкулти кандидат группи те начар мар ĕçлеççĕ.

ВКП(б) горкомĕ нумай пулмасть çĕнĕрен тунă пуçламĕш парторганизаци секретарĕсен семинарне туса ирттерчĕ. Вĕсем пурте парторганизацисен секретарĕсем пулса малтанхи хут ĕçлеме тытăннă. Семинарта вĕсемпе партиллĕ ĕçе мĕнле организацилемелли çинчен калаçусем туса ирттернĕ.

В. КАРЗАНОВ.
ВКП(б) горкомĕн инструкторĕ.

Парти райкомĕн ĕç планĕ

Парти райкомĕн аппарачĕ план тăрăх ĕçлесе пыни ĕçсене йĕркеллĕ туса пыма, парторганизацине çирĕп дисциплинăллă пулма пулăшать. Юлашки вăхăтра ВКП(б) Красноармейски райкомĕ кашни уйăх валли ĕç планĕ тăвать, ăна хăйĕн ларăвĕнче çирĕплетет.

Иртнĕ вăхăтсенче плансене ячĕшĕн, виçĕ уйăхлăха е ултă уйăхлăха тунă. Калас пулать, планпа пăхнă ĕçсем нумайĕшĕ пурнăçа кĕмесĕр юлнă. Халĕ кашни уйăхра тăвакан план тăрăх ĕçсем вăхăтра тата пахалăхлă пулса пыраççĕ. Çакăн пек ĕçленипе отделсенчи ĕçсем те лайăхланни курăнать.

Март уйăхĕнчи план тăрăх парти райкомĕн ларăвĕсем тăватă хутчен пулса иртмелле. Кашни ларура мĕнле ыйтусем пăхса тухмалли паллă. Кунта пĕр ларура мĕнле ыйтусем лартса сÿтсе-явма палăртнине илсе кăтартатпăр. Акă, парти райкомĕн пĕр ларăвĕнче çак ыйтусене пăхса тухма палăртнă: «Красное Сормово», «Унгастрой» колхозсенчи комсомол пуçламĕш организацийĕсем çуракине хатĕрленес тĕлĕшпе мĕнле ĕçлени. Çак ыйту тăрăх комсомол организацийĕсен секретарĕсем доклад туса параççĕ. Ыйтăва оргинструкторски отдел хатĕрлет. Парткабинет ĕçĕсем çинчен—заведующин доклачĕ. 1941 çулти пĕрремĕш кварталти аш-какай тăратмалли плана мĕнле тултарни. Çак ыйту тăрăх райуполнаркомзаг, «Коммунар», «Труженик» тата Чкалов ячĕпе тăракан колхозсен председателĕсем доклад туса параççĕ. Именкассинчи пуçламĕш парторганизаци парти райкомĕн январĕн 20-мĕшĕнче йышăннă решенине мĕнле пурнăçа кĕртсе пыни çинчен—парторганизаци секретарĕн доклачĕ. Ку ыйтăва оргинструкторски отдел хатĕрлет. Парти райкомĕ январĕн 10-мĕшĕнче тракторсемпе комбайнерсене вăхăтра юсаса пĕтерес тĕлĕшпе решени йышăннă. Решенине мĕнле пурнăçа кĕртсе пыни çинчен—МТС директорĕн отчечĕ. Çак ыйтăва кадрсен отделĕ хатĕрлет. Совет активĕпе ĕçлесси—райсовет исполкомĕн председателĕн доклачĕ. Хĕрарăмсем хушшинче ĕçлесси—ВЛКСМ райкомĕн доклачĕ.

Малашнехи ларусенче районра физкультурăпа оборона ĕçĕсем, колхозсенчи кадрсемпе ĕçлесси, райуполнаркомзагри пуçламĕш парторганизацин ĕçĕсем, колхозсенче выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕç, парторганизацисем çук колхозсенче политикăллă-массăллă ĕç мĕнле пулса пыни, кăçал уçăлакан Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкипе кĕтсе илме хатĕрленесси çинчен ыйтусем лартса сÿтсе-явма палăртнă. Кусемсĕр пуçне пăхса тухма палăртнă ыйтусем татах та пур.

Çапла вара парти райкомĕ хăйĕн ларăвĕнче пăхса тухма палăртнă ыйтусем паянхи пурнăçпа çыхăнса тăракан ыйтусем пулса тăраççĕ. Парти райкомĕн планне ăнăçлăн пурнăçлас тесе отделсенче конкретлă плансем тăваççĕ. Отделсен планĕсенче пуçламĕш парторганизацисенче ирттерекен пухусем паллă пулса тăраççĕ. Оргинструкторски отделăн планĕнче март уйăхĕнче инструкторсен мĕнле ĕçсем е мĕнле мероприятисем ирттермеллине палăртнă. Планпа мартăн 24-мĕшĕнче Еншик Чуллăри парти кандидачĕсен группин ĕçĕсене тĕрĕслесе тухса, пухура сÿтсе-явмалла. Мартăн 25—29-мĕшсенче «Труженик», «Исаково», «Победа» тата Калинин ячĕпе тăракан колхозсенчи стена хаçачĕсен ĕçĕсемпе паллашмалла, ĕçре практикăллă пулăшу памалла.

Кадрсен отделĕнчи работниксен мартăн 20-мĕшĕнче Тĕрер, Упи, Кушар ялсовечĕсенчи колхоз председателĕсене час-часах улăштарнă сăлтавсене палăртмалла пулнă. Çавăн пекех мартăн 26-мĕшĕнче «Партизан» тата Сталин ячĕпе тăракан колхозсенче фермăри выльăхсене мĕнле пăхнине тĕрĕслесе тухмалла.

Парти райкомĕ планпа пăхнă ĕçсемшĕн ответлă пулма кашни отдела, кашни работника конкретлă ĕçсем панă. Çакă вара отделсен тата работниксен ответлăхне ÿстерет, палăртнă ĕçсене лайăх тума пулăшать.

Л. КОНСТАНТИНОВ.

Ĕçрен хăракан комсомолецсем

Кăшаркассинчи «Пионер» колхозри (Çĕрпÿ р.) комсомол организаци 20 комсомолеца пĕрлештерсе тăрать. Йыш пĕчĕк мар. Шутласан, комсомолецсем хуçалăх ĕçĕнче пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ, колхоз экономикине вăйлатма тăрăшаççĕ теме пулать. Анчах та ăна ĕçре курма çук-ха. Комсомолецсем хуçалăх ĕçĕнче хăйсен пултарулăхне тата пуçарулăхне кăтартмаççĕ. Комитет секретарĕ В. Васильев 1939 çултанпа уй ĕç бригадин бригадирĕ, А. Захарова фермăра доярка пулса ĕçлеççĕ. Ытти комсомолецсем вара колхозри ответлă ĕçсене хутшăнмаççĕ. Чылай комсомолецсем ирĕкре ĕçлеççĕ е вĕренеççĕ, колхозри организацире ячĕшĕн кăна учетра тăраççĕ. Л. Владимиров Çĕрпÿри ялхуçалăх техникумĕнче, А. Федорова педучилищĕра, П. Ильин атă-пушмак мастерскойĕнче инспекторта, П. Ефимов районри финанс пайĕн агентĕнче, Е. Васильева Хорнзорти промысла артелĕнче ĕçлеççĕ т. ыт. те.

Колхозра парторганизаци пур. Çак ĕнтĕ, паллах, комсомол организацин хуçалăх ыйтăвĕсен аяккинче тăмаллине пĕлтермест. Парторганизаци ертсе пынипе çамрăк вăй-хала хĕрÿ ĕçре кăтартса памалла. Чăннипе илсен çакна курма çук-ха кунта. Хуçалăх ыйтăвĕсене ячĕшĕн çеç сÿтсе-явнисене час-часах тĕл пулатăн. Иртнĕ çулти декабрь уйăхĕнче пулнă пухура çуракине хатĕрленес ыйтăва сÿтсе-явнă та çакăн пек решени йышăннă: «Колхоз правленине юр тытмалли щитсем тума хатĕрлеме, вăрлăхсене тасатса пĕтерме хушас(?!)».

Куславкка районĕнчи «Динамо» колхозри комсомолецсемпе çамрăксем колхозсенче кирлĕ специальноçсене вĕренес тĕлĕшпе чĕнсе каланине комсомолецсемпе çамрăксем хушшинче сÿтсе-явман. Ăна сÿтсе-явма питех те кирлĕ пулнă, колхозри çамрăксем колхозра кирлĕ специальноçсене пĕлмеççĕ. Сĕлескерти Буденный ячĕпе тăракан колхоз членĕ Афанасьев колхоз тимĕрçи пулса ĕçлет. Комсомолецсем унпа пĕрле ĕçлесе тимĕрçĕ ĕçне вĕренме шутламан. Çавăн пекех колхозра шорник çук. Кăçал хăмăт-ĕнерчĕксене Куславкка районĕнчен килсе юсаса панă. Колхоз çакăншăн 780 тенкĕ тÿлесе янă. Ял пĕчĕккĕ мар пулин те урапа çапма пĕр çын—50 çула çитнĕ М. Хондеров кăна пĕлет. Комсомолецсем çак ĕçе те вĕренме шутламаççĕ.

— Çамрăксем вăрманта ĕçлеме те каясшăн мар, йывăр ĕçсенчен хăраççĕ,— тет колхоз председателĕ Яковлев юлташ.

Т. МАЙОРОВ.

Вулав çурчĕн ĕçĕсем аванланаççĕ

Юлашки вăхăтра Чурпайри (Етĕрне районĕ) вулав çурчĕн ĕçĕсем чылай аванланчĕç. Ку вăл, Федякино ялĕнчи интеллигенцин чĕнĕвне сÿтсе-явнă хыççăн, ялти учительсемпе ытти интеллигентсем вулав çуртне пулăшса пынинчен килчĕ. Вулав çурчĕ ял Совечĕн исполкомĕ çирĕплетнĕ план тăрăх ĕçлесе пырать.

Вулав çуртĕнче вăхăта культурăллă ирттерме условисем çителĕклĕ. Унта биллиард, шашкăпа шахмат, домино тата музыка инструменчĕсем, патефон пур. Çывăх вăхăтрах радио кĕртме палăртнă.

Вулав çурчĕ çумĕнче МОПР, РОКК, Осоавиахим организацийĕсем тата физкультура кружокĕ ĕçлеççĕ.

МОПР организацийĕ (секретарĕ П. Ефимов юлташ) «Интернациональный маяк» ятлă стена хаçачĕ кăларса тăрать, колхозниксемпе шкул ачисем хушшинче калаçусем туса ирттерет.

РОКК тата Осоавиахим организацийĕсем çамрăксемпе колхозниксене çар ĕçне вĕрентессине аван йĕркеленĕ. Иртнĕ çулта кунта 46 çын ПВХО, 71 çын ГСО, 13 çын ворошиловский стрелок нормисене панă. Оборона значокĕн нормисене панисем пирĕн татах та нумай.

Кăçал физкультура организацийĕ тăрăшса ĕçленипе 24 çамрăк ГТО хĕллехи нормисене пачĕç. Уйрăмăнах Захаров тата Тургин юлташсем аван результатсем кăтартрĕç. Вĕсем 10 километра 44—46 минутăра тухнă. Нумаях пулмасть военизированнăй поход туса ирттернĕ. Унта 34 çын хутшăннă. Уйрăмăнах Хмелев юлташ аван тĕслĕх кăтартрĕ. Вăл пилĕк çухрăма 26 минутăра тухрĕ.

Кăçал РОКК тата Осоавиахим организацийĕсем çумĕнче ПВХО тата ГСО кружокĕсем ĕçлеççĕ. Кружоксене паянхи куна 58 çынна явăçтарнă. Осоавиахим тата РОКК членĕсен йышĕ те ÿссе пырать. Вулав çурчĕ çумĕнче драмкружок тата агрокружок та аван ĕçлеççĕ.

Уйрăмăнах драмкружок лайăх ĕçлет. Вăл кăçал 12 постановка панă та ĕнте. Çак кружока учительница Чугунова юлташ ертсе пырать. Драмкружок районри смотра хутшăнса малти вырăна тухрĕ.

Агрокружок паянхи куна 6 заняти туса ирттернĕ. Кружока опытник-бригадир, Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕ Г. С. Скворцов юлташ ертсе пырать. Кружока колхозниксем юратса çÿреççĕ.

Шахматпа шашка кружокĕ çамрăксене шахматла выляма вĕрентессине организациленĕ. Икĕ хутчен шашка-шахмат турнирĕ туса ирттернĕ. Юлашки турнира 12 çын хутшăннă.

Иртнĕ икĕ уйăх хушшинче ялти интеллигенци вăйĕпе колхозниксене 6 доклад туса панă. П. Г. Кудряшов тĕнчери лару-тăру çинчен тунă доклада 76 çын итлерĕç.

Вулав çурчĕ çумĕнче библиотека аван ĕçлет. Вулакансен йышĕ 186 çынна çитрĕ.

И. ТИМОНИН.

Пурçăн хурчĕ ĕрчетекенсен курсĕ

Çак кунсенче Куславкка районĕнчи «Динамо» колхоз çумĕнче пурçăн хурчĕ ĕрчетес тĕлĕшпе ĕçлекен бригадирсен курсĕ пулса иртрĕ. Курсран пурĕ Куславкка тата Октябрьски районсенчен 9 çын вĕренсе тухрĕç.

Çитес кунсенче çакăн пек курс Ишлей районĕнчи Мамăшри промартель çумĕнче уçăлать. Унта Çĕрпÿ, Ишлей тата Сĕнтĕр районĕсенчи колхозсенчен пынă çынсем вĕренеççĕ.

Н. КОНДАКОВ.

С. ЭЛЬГЕР

ТЫР ВЫРНĂ ЧУХ, ИРХИНЕ

(Сăвăллă калав)

Йăлтăртатса шăвăнса
Шурăмпуç килет;
Каçхи тĕттĕм йăпшăнса
Шăппăн сирĕлет.
Кашта çинчи автансем,
Çунатне çупсах,
Авăтаççĕ пикенсе
Кас-кас ăмăртсах.
Сăвă ăстиçĕ чĕкеç
Тухайрĕ вĕççе,
Ларчĕ шалча вĕçне çеç
Юрларĕ çиççе.
Тутлăн сывăрать хресчен
Ĕшеннĕ ĕçре;
Ĕнер, хĕвел аниччен,
Тыр вырнă хирте.
Автан хыттăн авăтни
Вăратрĕ ăна,
Чĕкеç сăвлăн юрлани
Хускатрĕ тăма.
Тăрать, пăхать тулалла —
Васкаса ÿкет,
Çемьи çыврать—вăратма
Вăхăт та çитет.
Акă ĕнтĕ вăл килте
Хуллен сас парать,
Çывран ачи-пăчине
Вăранма хушать.

Хĕвел çаплах-ха тухман,
Çăлтăрсем сÿнмен,
Уй-хир пичĕ уçăлман —
Çутăлсах çитмен...
Колхозлă ял çийĕнче
Шăв-шав сарăлать,
Аслă урам хушшинче
Халăх хускалать;
Уçаççĕ е хупаççĕ
Алăк-хапхана,
Выльăхсем сас параççĕ —
Чĕнсе хуçана.
Ушкăн-ушкăн çынсем
Тухаççĕ вырма,
Пухма васкаççĕ вĕсем—
Шултăркас тырра
Шăлтăртатрĕ урапа
Такăр çулпала,
Лаши чупрĕ юртапа
Малти хушшалла.
Малти уйра итемре,
Ĕç шавĕ кĕрлет;
Унта колхоз ырашне
Машин тĕшĕлет.

Хĕлип пичче Мархви те
Вăранчĕ ирех,
Ĕнер ырнă пулин те —
Маттур вăл каллех.
Ватти-вĕтти тăриччен
Хутать вуттине,
Халăх уя кайиччен
Унать çăкăрне...
Хĕвел тухас сехете
Мархви тумланать,
Пĕтмен ĕçне пĕтерме
Амăшне сунать.
Тĕкĕр çине кăшт пăхса
Якатать çÿçне,
Хĕрлĕ тутăрпа çыхса
Хÿтĕлет пуçне,
Çири тĕрлĕ кĕпине
Туртса тирпейлет,
Хура-хăмăр куçсене
Çиçтерсе илет...
Çăкăр касса, майласа
Çакать кутамкка,
Йÿçĕ уйран тултарса,
Йăтать пуракпа;
Кивпитилле сăкманне
Хĕсет хул хушне,
Çивĕч шăллă çурлине,
Хурать хулпуçне...
Мархви хатĕр ак, куран, —
Çитрĕ тумланса;
Шăппăн тухрĕ хапхаран —
Утрĕ ярăнса.
Мархви хыççăн шăллĕсем,
Палюкпа Санюк,
Тĕккеленсе, хирĕçсе
Тухрĕç,—тăрлав çук...

Маттур хĕрĕн кăмăлне,
Кĕтсех тăнă тен,—
Сикет тухать сисмесле
Кÿршĕрен Çемен.
Йăрăс хĕрĕн хăвăртрах
Йăлкăшать пит-куç,
Хăй те туймасть, акăшлах
Шăвать çамрăк пуç.
— Ирех тухнă, эс, ай-ай!
— Эс те ирех тем?..
Сăмах хушрĕç утнă май
Çамрăк тантăшсем.
Çемен—каччă, бригадир,
Çÿресре—вăр-вар;
Кулленех вăл тухать ир,
Ĕçлесрĕ—хастар.
Ак паян та вăл уя
Каять ир-ирех,
Тухрĕ килтен — Мархвия
Тĕл пулчĕ тÿрех.
Каччă—хĕршĕн ютă мар,
Кусем те çаплах.
Анчах, ĕçсем-ха начар —
Çулсем урлăрах.

Çемен:
Ну, Мархвисĕм, хăçанччен
Пиртен ютшăнан?
Пĕрлĕн тăрса ĕçлесрен
Туртăнса тăран!
Ырă, çăмăл артельпе
Уйра ĕçлеме,
Пĕр пĕччен-тĕк—кичемпе
Лекет тĕмсĕлме...

Мархви:
Ютшăнмастăп эп, Çемен,
Сирĕн колхозран;
Ху шутла эс, — аттерен
Мĕнле-ха тухан?
Итлемест-çке вăл мана:
Тĕшмĕш те хаяр!
Юрать—ун пек тĕшмĕшсем
Ялта нумай мар...

Çемен:
Э, Мархвисĕм, эсĕ вĕт,
Ÿссе çитнĕ хĕр!
Аçу хирĕç—ан та кĕт,
Ху пĕччен эс кĕр!
Пулăн эсĕ пирĕн хĕр,—
Ĕçлĕпĕр пĕрле;
Савăнма çеç пĕлĕпĕр
Ирĕклĕ ĕçре!

Мархви:
Çук çав апла... ай, Çемен,
Епле эс пуплен?!
Мĕнле вара çемьерен
Уйрăлам пĕччен?
Кăна атте чăтас çук —
Хăвалĕ килтен;
Килте лăпкă пурнас чух, —
Аçта-ха çÿрен?!..

Çемен:
Хăвать пулсан — тух та ут,
Пыр пирĕн патах:
Колхоз çемьи—ăшă çурт,
Йышăнĕç савсах.
Çемьешĕн эс—пулмăн ют,
Маншăн пулăн тус...
Пĕччен лава тек ан турт,
Лавĕ вăл—пĕр пус!

Мархви:
Ай, Çемен, эс култаран!
Хи-хи-хи... Ну, ну!..
Асту, ун пек хăтлансан,
Мĕн калĕ ялу?
Чим-ха, тăхтăр, ак татах
Аттене хистер.
Тен, вăл çаврăнĕ кăштах —
Çемьипех кĕрер...

Çемен:
Аçу çаплах хирĕçсен —
Хăçанччен тăхтан?

Мархви:
Ун чух—кĕрĕп хам пĕччен,
Ĕçлĕп санпа тан.

Çемен:
Юрĕ, Мархви, чунуççи,
Кала аçуна:
Инхоз çурли, çапуççи
Мул памĕç ăна...
Асту колхоз уйĕçне:
Епле вăл сатур!
Кашни ĕçре хăй майне
Машинăсем пур;
Акать, вырать, шĕкĕлчет —
Пурне те машин...
Паллах, çакна кам тиркет, —
Халăх каяшши!..
Килчĕ акă ĕнер çех
«Комбайн» тени,
Пăхать ăна тĕлĕнсех
Пĕтĕм ял çынни.
Ак пуçлать вăл шавлама —
Вырать, тĕшĕлет...
Пыр-ха, вара, эс курма, —
Чуну çĕкленет!

Икĕ çамрăк калаçса
Уя тухнă—сисмен!
Чылай кайсан, чарăнса
Тап, тăрать Çемен:
— Ак, тамаша ку вара,
Асту-ха, Мархви,
Санпа калаçса пыра —
Аçта çул юппи?!
Хăварнă эп хам çула...
Ну, сыв пул, «аппа!»
Тет те йĕкĕт, варалла
Вĕçет сукмакпа.
Чупать Çемен сиккипех
Тарăнвар енне,
Тырă çинчи сывлăм çех
Юлать сирпĕнсе;
Е усăннă сар пучах,
Е утмăлтурат
Йĕкĕт иртсе кайсанах
Вылянса юлать.
Чупать каччă, тÿсеймест —
Пăхать çаврăнса;
Мархви те çав, илĕртет—
Аллине сулса.

Кĕрлет, килет ял енчен
Колхоз машини,
Ян-ян каять ун çинчен
Хĕрсем юрлани:

Колхоз итемĕ çинче
Тул сăвăрса тăнă чух,
Их-чух, тăнă чух, —
Туллăм-туллăм сирпĕнчĕ!
Ылттăн купи çитĕнчĕ!
Икĕ йĕкĕт пычĕç те,
Машин умне тăчĕç те,
Их-чух, тăчĕç те, —
Туллăм-туллăм сирпĕнчĕ
Ылттăн купи çитĕнчĕ!
Юрла-юрла илтĕмĕр,
Ăмăртса ĕçлерĕмĕр,
Ич-чух, ĕçлерĕмĕр —
Туллăм-туллăм сирпĕнчĕ,
Ылттăн купи çитĕнчĕ!
Маттур хĕрĕ—шур кулач,
Кахаллинчен ял кулать,
Их-чух, ял кулать —
Туллăм-туллăм сирпĕнчĕ,
Ылттăн купи çитĕнчĕ!

Кĕç-вĕç çитес хĕрсенчен
Мархви именет:
«Кулĕç манран, пĕчченрен...»
Тесе хĕрелет.
Анчах, машин ĕркĕнет
Урăх çулпала,
Тусан тусса вĕçтерет
Тарăнваралла;
Чупса тухнă Çемен те
Кайрĕ вĕсемпе...
Мархви манчĕ именме,
Пуçлать кĕвĕçме.

Тухать хĕвел йăлкăшса
Халаллать пехил;
Хир-уй тăрăх варкăшса
Вĕрет йăваш çил.
Çатăртатрĕ аякра
Жнейка шестерни,
Кĕр-кĕрлерĕ айлăмра
Комбайн тени.
Вар лешьенчи ту çинче
Выракан Мархви
Курчĕ—колхоз уйĕнче
Ĕçлет хăй машин.
Тăчĕ, пăхрĕ тинкерсе,
Анчах инçерех,
Кайĕччĕ вăл вĕçтерсе
Унта патнерех.
Ах, анчах та, ĕç хушши
Мĕнле-ха каян?
Тата ашшĕ—ун нуши —
Килет ак паян!
Тăчĕ Мархви вырăймасть,
Тăчĕç шăллĕсем;
Куç-пуç вĕсен хăпăнмасть
Тарăнвар çинчен.

Çитрĕ ашшĕ—сар сухал,
Сăнĕ ун салху...
—Ма-ха эсир пит кахал?!
Мĕн тăратăр? Ну!..
Мĕн юпа пек, шăнк хытса
Сĕмлентĕр капла?
Е сирĕншĕн çын тытса
Выртарăп çакна?
Çук, ачасем, ан кĕтĕр
Çын пулăшасса!
Вырăр, вырăр, ну! Ĕçлĕр! —
Тет вăл кăшкăрса.
Чим-ха, атте, чим-ха, чим.
Пăх Тарăнвара!
Эс пĕлмен-ха ним те, ним...
Кур, вăн,—мĕн ара!—
Терĕç ăна тимлесех
Мархвипе Саньки.
Пăхрĕ Хĕлип сÿрĕкрех:
—Мĕн вăл?—ыйтрĕ тин.
—МТС-рен килнĕ, тет,
Машин комбайнăй;
Вырать, çапать, тĕшĕлет,
Сăвăрать, тет хăй...
Вăн, мĕнле вăл çаварса
Пырать, ай турах!
Ах, курасчĕ ман кайса!—
Тĕмсĕлчĕ Палюк.
Ашшĕ чĕнмест. Вăл хĕрхÿн
Пăхать пăлханса,
Пырĕ тĕпĕнчен иксÿ
Килет капланса.
— Итле, атте: каяс-и?
Каяр Санюкпа?
Пит паха, вĕт, курасси!—
Тилмĕрет ача.
— Эх, эсир çак! Кам вырать?!
Сур, колхоз çине!
Выр-выр, тарпа!—кăшкăрать
Ашшĕ—ачине.
Хăй лÿпперĕн ÿпĕнсе
Вырма тăрăшать,
Кăхăм, кăхăм ÿсĕрсе —
Лăч сурса хурать.
Палюк пĕшкĕнчĕ хуллен
Курпун кăларса.
Сайра тырра çиелтен
Ик-виççĕ касса —
Кĕлти çине хучĕ те
Каллех вăл пуплет:
—Ну, тырри те ку, атте,
Çурлана кĕмест...
Камăн вырас килмелле
Çак япăх тырра!
Пăх-ха, çĕрĕ те мĕнле:
Тăмлă хыт тăпра!
—Ан сÿпĕлтет, кĕрхи чĕп!
Выр, выр, теççĕ, выр!..
Ак, чĕлхÿнтен тирĕп йĕп!
Тĕппĕн касса пыр!—
Тултарать вăл чĕлĕмне,
Тивретет ăна.
Пăхать тарăнвар енне
Каять шухăша.

Тÿсеймерĕ тек Мархви те.
Кĕлте тултарсан,
Тăчĕ лайăх тÿрленсех
Пуçларĕ айран:
— Атте!.. Палюк йăнăшмасть, —
Чĕппÿн ăсĕ пур...
Чăн, вĕт, алă хăпармасть
Тыррупа, ах тур!
Ĕçÿ мелсĕр—тырру çук,
Вăй—ахаль каять!
Халăхпа тан пулас чух,
Мĕн пире хуплать?!.
Татăк-кĕсĕк çĕрсемпе
Хăрăк анапуç, —
Аçтан ĕнтĕ çаксемпе
Сывă пулĕ пуç?!.
Айăк пĕрчи курнакан
Ĕнÿ-лашупа
Аçтан тутă пурăнан? —
Çун тек нушупа!..
Кам чарать-ши халь пире
Ялйыш пек пулма?
Кам чарать-ши çак çĕре
Колхоза пама?
Кĕресехчĕ колхоза —
Машинпа ĕçлес;
Тулăх пурнăçлă пулса
Хисеплĕх илес... —
Калаçшăнччĕ-ха Мархви
Татах та хĕрсе,
Анчах Вăрăм Тимахви
Тăрать ак çитсе.

(Юлашки çитес номерте).

Колхозсенчи хата-лаборатори заведующийĕсен канашлăвĕ

Çак кунсенче ВКП(б) Чăваш Обкомĕнче колхозсенчи хата-лаборатори заведующийĕсен республикăри канашлăвĕ пулса иртрĕ. Унта ВКП(б) Чăваш Обкомĕн пĕрремĕш секретарĕ И. М. Чарыков юлташ, Чăваш АССР Çĕрĕç Халăх Комиссариачĕн специалисчĕсем тата ялхуçалăх институтĕнчи научнăй работниксем пулчĕç.

Канашлура Чăваш АССР Çĕрĕç Халăх Комиссариачĕн главнăй агрономĕ Беляев юлташ колхозсенчи хата-лабораторисем мĕнле ĕçлесе пыни тата вĕсен умĕнче тăракан задачăсем çинчен каласа пачĕ. Ун хыççăн хата-лабораторисен заведующийĕсем хăйсен опычĕсем çинчен тухса каларĕç.

Колхозсенчи хата-лабораторисем тырпулсен тухăçлăхне ӳстерес тата выльăх-чĕрлĕхсен продуктивлăхне хăпартас çĕрте калама çук пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ. Пирĕн республикăра иртнĕ çулта 85 хата-лаборатори пулнă. Кăçалхи мартăн 20-мĕш тĕлне вĕсен хисепĕ 138 яхăн шутланать.

Октябрьски, Ишлей т. ыт. районсенчи колхозсенчи хата-лабораторисем лайăх тĕслĕхсем кăтартрĕç. Вĕсем уйрăм участоксенче опытсем туса тырпулсен тухăçне ӳстерме пулăшаççĕ. Нумай хата-лабораторисем хăйсен опычĕсене ытти участоксенче те анлăн сарса пыма тытăннă.

Чурпай ялсоветне кĕрекен Киров ячĕпе тăракан колхозра (Етĕрне р.) хата-лабораторине кăçал организациленĕ. Унăн заведующийĕ Скворцов юлташ вунă çул ытла ĕнтĕ опытсем тăвать тата колхоза кĕриччен те хăйĕн хуçалăхĕнче опытсем тунă. Скворцов юлташ колхозри опытлă участокра мĕнле сортлă тырпулсем тухăçлăрах пулнине тата пĕр гектар çине мĕн чухлĕ вăрлăх аксан тырпулсем ытларах тухнине сăнанă. Çавăн пекех вăранти тата минераллă удобренисемпе мĕнле майпа усă курсан лайăхрах пулнине сăнаса пĕлнĕ. Унăн опычĕсемпе колхозра анлăн усă кураççĕ.

Киров ячĕпе тăракан колхозра, иртнĕ çулта унччченхи çулсенче опытсем туса пăхнă тăрăх, пурĕ 77 гектар тĕрлĕ тырпулсем акнă. Тырпулсем çак участоксенче уйрăмах вăйлă пулнă. Ыраш гектартан 16,5 центнер тухнă. Уйрăм участоксенче 28 центнере яхăн туса илнĕ. Çавăн пекех кĕрхи тулă, сĕлĕ т. ыт. тырпулсем те пысăк тухăçлă пулнă.

— Пирĕн колхозра хăшпĕр участоксенче тырпулсем тем пек лайăх ĕçлесен те начар пулаççĕ, тетчĕç колхозниксем. Эпир юриех çав участоксенче опытсем тăрăх вир акса хăвартăмăр. Пирĕн опытсем сая каймарĕç. Кашни гектартан 19 центнер вир туса илтĕмĕр. Çакăн пек вара колхозниксен «çĕр начар» текен сăмахĕсем витĕмсĕр пулни курăнчĕ. Пирĕн колхозран Сĕнтĕр колхозĕ пример илсе ĕçлеме тытăнчĕ. Вĕсем иртнĕ çулта кашни гектартан 33 центнер вир туса илнĕ,—тет хата-лаборатори заведующийĕ Скворцов юлташ.

Киров ячĕпе тăракан колхозра халиччен хуратул тухăçлă пулмасть, тенĕ колхозниксем. Скворцов вĕсен сăмахĕпе килĕшмен. Вăл пĕчĕк участокра хуратул акса сăнаса пăхнă. Çакăн хыççăн тепĕр çулĕнче хуратулăна чылай пысăк участокра акнă. Çитменнине хуратулăна халиччен тырă начар пулнă çĕр çине акнă. Скворцов опычĕсем ăнăçлăн пулнă. Колхоз гектартан 14,5 центнер хуратул туса илнĕ.

Скворцов юлташ нумай опытсем тунă. Вĕсене пурне те тенĕ пекех колхозра пурнăçласа пыма тытăннă. Вăл колхозра соя тата кок-сагыз культурăсене акма хатĕрленет.

Опытсем туса сăнаса пĕлнĕ тăрăх «Большевик» (Ишлей р.), «Двигатель революции» (Комсомольски р.), Ильич ячĕпе тăракан (Етĕрне р.), Молотов ячĕпе тăракан (Вăрнар р.) т. ыт. колхозсенче те тырпулсен тухăçне ӳстерсе пыраççĕ.

Молотов ячĕпе тăракан колхозра çĕре тарăн сухаласа аксан тырă пулмасть, тенĕ колхозниксем. Вĕсем тырпулсене акнă чухне «арлан тăпри» тухиччен сухаланине курсан тарăхма пăхни те пулнă.

Колхоз иртнĕ çулта хăйăрлă участокра 22 сантиметр тарăнĕш, колхозниксем калакан «арлан тăпри» тухиччен сухаласа тырпулсем акнă пулнă. Çак участокра гектартан 24 центнер тырă туса илнĕ.

Молотов ячĕпе тăракан колхозра опытлă участоксенче уйрăм звено ĕçленĕ. Звено хăйĕн участокĕсенче вăтам шутпа гектартан 22 центнер тĕштырă туса илнĕ. Опытсем тăвас ĕçе кăçал татах та анлăнрах сарса пыма палăртнă.

Сĕнтĕрвăрри районĕнче 9 хата-лаборатори организациленĕ. Унта ĕçлеме кадрсем çителĕклĕ. Вĕсене курсра вĕрентсе хатĕрленĕ. Районри хата-лабораторисем кăçал нумай опытсем тума пăхнă, хальхи вăхăтра планпа пăхнă опытсене пурнăçлама хатĕрленеççĕ.

Канашлура лайăх ĕçлекен районсемпе пĕрлех, хăшпĕр çĕрте опытсем тăвассине çителĕксĕр пурнăçлани палăрчĕ. Уйрăмах Канаш тата Шăмăршă районĕсем япăх ĕçлеççĕ. Шăмăршă районĕнче хата-лабораторисенче ĕçлекенсем хатĕрлемен.

ВКП(б) Обкомĕн секретарĕ Чарыков юлташ тата научнăй работниксем пирĕн республикăри колхозсенчи хата-лабораторисем çителĕксĕр ĕçленине палăртрĕç. Вĕсем хата-лабораторисем колхозсенче тырпул тухăçлăхне ӳстерес тĕлĕшпе пысăк вырăн йышăнса тăни çинчен каларĕç. Çавăн пекех хата-лабораторисем умĕнче тăракан задачăсем тата ĕçри çитменлĕхсене пĕтермелли майсем çинчен чарăнса тăчĕç.

Лашасене лайăх пăхать

СĔРПУ. Сĕлескерти Буденный ячĕпе тăракан колхозра Ф. Антонов колхозник кăçалхипе 8-мĕш çул конюхра ĕçлет. Çак вăхăт хушшинче вăл кашни лашана мĕнле пăхмаллине вĕренсе çитнĕ. Антонов 13 лаша пăхать, вĕсем пурте мăнтăр.

Пĕтĕ кĕсресене уйрăмăнах лайăх пăхмалла. Конюх Антонов юлташ çакна тĕрĕс ăнланса илнĕ, хăмламалли вăхăт сывхаракан кĕсресене йывăр ĕçе ямасть. Вĕсене йĕркеллĕ сăнаса тăрать.

Антонов юлташ лашасен йышне ӳстерме тăрăшать. Вăл тихасене питĕ юратса пăхать. Çакăн пек пăхнипе тихасем пурте лайăх ӳссе çитĕнеççĕ.

В. САДЫКОВ.

Çĕнĕ маркăсем

Çыхăну Халăх Комиссариачĕ почта маркисен çĕнĕ серийĕсене кăларать.

Вырăссен аслă ученăйĕ, вырăс авиацийĕн ашшĕ профессор Н. Е. Жуковский вилнĕренпе 20 çул тултарнă май кăларнă маркăсене сутма пуçланă.

Çывăх кунсенчех Суворов ячĕпе кăларнă маркăсен серине, Советлă Киргиз республики 15 çул тултарнине тата Карело-Финн СС Республикине туса хунăранпа пĕр çулталăк тултарнине (мартăн 31-мĕшĕнче) паллă тăвас шутпа кăларнă маркăсене сутма пуçлаççĕ.

Выльăх-чĕрлĕхшĕн начар кĕрешеççĕ

Элĕк районĕ ку вăхăта выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес плана мăйракаллă шултра выльăхсем енĕпе 64 процент, сурăхсем енĕпе, такасемпе пĕрле, 93,5 процент, сыснасем енĕпе 94 процент кăна тултарнă. Апла пулин те колхозниксемпе выльăх-чĕрлĕх усрама контрактаци тăвасси çителĕксĕр пулса пырать. Юлашки вăхăтра пачах ĕçлеме пăрахнă темелле. Сурăхсем 850 пуç контрактацилемелле, 286 пуç контрактациленĕ, сыснасем енĕпе 6 пуç кăна контрактациленĕ, пĕтĕмпе 148 пуç контрактацилемелле. Чăваш Сорм ялсоветĕнчи колхозсенче выльăх-чĕрлĕхсем контрактацилесси çинчен такçантанпах сăмах пырать, хăйсем халиччен те пĕр пуç выльăх контрактацилемен. Хирпуçĕнчи колхозра кăна ку ĕçе аван организациленĕ, 48 пуç путек контрактациленĕ.

Выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçре çамрăк выльăхсене тĕрĕс пăхса усрани пысăк вырăн йышăнса тăрать. Çапах чылай колхозсенче çамрăк выльăхсене пăхса усрассишĕн начар кĕрешеççĕ. Кăçалхи январĕн 1-мĕшĕнчен пуçласа 65 пуç сысна, 5 пуç лаша, 5 пуç ĕне, 12 пуç сурăх вилнĕ, вĕсенчен пурте пекех çамрăк выльăхсем. Уйрăм колхозсенче — Юманлăхра 23 пуç, Янăшра 6 пуç çамрăк выльăхсем вилнĕ. Çаксем йăлтах выльăх-чĕрлĕх ĕрчетессишĕн начар кĕрешнине кăтартса пăраççĕ.

Хăшпĕр колхозсенче выльăхсене ирĕке сутса пĕтереççĕ. Йăлкăшри колхозра 30 пуç, Тавăтри «Сталинец» колхозра 33 пуç выльăх сутнă, çав вăхăтрах хăйсем выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес плана тултараймасăр тăраççĕ. Янăшри колхозра 15 пуç сысна çурипе 15 чăх улăштарнă.

Районра чуптару кампанийĕ начар пырать. Выльăхсене вăхăтра чуптарса хăварассишĕн кĕрешмеççĕ.

Чылай колхозсенче выльăхсем валли уйăрса хăварнă тĕштырăпа пĕртте усă курмаççĕ, Сормвăрри тата Хитекушкĕнти колхозсенче вăл фондри тĕштырăна пĕр килограмм та расходламан.

Иртнĕ çулта Вырăс Сормри «Доброволец» колхозра кашни ĕне пуçне вăтамран 2000 литр, Хирлеппуçĕнчи колхозра 1200 литр ытларах сĕт суса илнĕ. 1000 литртан ытла сĕт суса илнĕ колхозсем 9 шутланаççĕ. Çав вăхăтрах Шĕвĕш колхозĕ кашни ĕне пуçне 272 литр, Çирикасси колхозĕ 276 литр кăна суса илнĕ.

Выльăх апачĕсемпе тĕрĕс усă курмаççĕ. Вырăс Сормри «Доброволец» колхозра кашни 100 литр сĕтшĕн 54 килограмм выльăх апачĕ расходланă. Çирикасси колхозĕнче кашни 100 литр сĕт пуçне 451 килограмм апат расходлаççĕ. Ку, паллах, выльăхсене зоотехникăпа ветеринари хушнă пек пăхманнине кăтартса парать.

Унпа пĕрлех выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне хăпартасси фермăсенчи тасалăхран та нумай килет. Фермăсенче йĕркелĕх, тасалăх кирлĕ. Матьăкри фермăра пылчăкă çийĕнчех тасатса тăмаççĕ. Вылăхсене нӳрĕ çĕрте шăнтса тăратаççĕ.

Колхоз председателĕсем фермăсене сайра-хутра кăна пырса кураççĕ, унти çитменлĕхсене çийĕнчех пĕтерсе пырассишĕн тăрăшмаççĕ. Янăш колхозĕн председателĕ Степанов юлташ пĕр уйăх хушшинче те фермăри ĕçсемпе пырса паллашма «вăхăт тупайман».

ЭЛĔК. (**«Чăваш Коммуни» корр.**).

Икĕ цехри икĕ тĕслĕх

Инструментально-механически цех. Кантăксене халь çеç тасатнă пулас, çап-çутă йăлтăртатаççĕ. Цехра çутă та ăшă. Пĕр вĕçĕмсĕр çĕнĕ те вăйлă станоксен шавĕ кĕрлесе тăрать. Нумай тĕрлĕ станоксем пур кунта: токарнăй, фрезернăй, строгальнăй тата ыттисем те. Кашни станок умĕнче рабочисем ырма пĕлмесĕр ĕçлесе çĕршыв валли вагонсем туса кăларма кирлĕ инструментсем, детальсем тăваççĕ.

Пĕр станок патне пыратпăр. Станокран инçех мар пĕчĕкрех ещĕксем, вĕсемпе юнашарах урнăсем. Станок патĕнче ĕçлекен рабочи станок пайĕсене тасатса хуралнă тутăр таткине ещĕке хурать. Станок ĕçленĕ вăхăтрах çӳп-çапсене пуçтарса ещĕке тултарать. Ку станокпа халĕ И. Лукин юлташ ĕçлет. Каçхи сменăра Б. Пиульский юлташ ĕçлемелле. Лукин юлташ хăйĕн станокĕ çинчен çапла каласа пачĕ:

— Станока пилĕк çул хушши ремонт туман, пайĕсене те улăштарман. Çепĕç ĕç тăвас пулсан, тӳрех çак станок патне килеççĕ.

Мĕншĕн-ха вăл станок пилĕк çул хушши пĕр чарăнмасăр ĕçлет? Ку ыйту çине ответлеме çакăн пек факт илсе кăтартатпăр: Лукин станокĕпе юнашар тăракан тепĕр станок, пĕр вăхатра ĕçлеме тытăннă пулин те, пĕр хут çеç мар çĕмĕрĕлнĕ. Чăн та, халĕ вăл станок та таса, анчах малтан ватнă пайсене юсамаллах пулать. Мĕншĕн тесен, ăна лайăх пăхман. Кун хыççăн ĕнтĕ Лукин станокĕ мĕншĕн лайăх ĕçлени паллă.

Ытти станоксем патне пыратпăр. Унта та Лукин станокĕ патĕнчи пек тирпейлĕх куратпăр. Ку ĕнтĕ цехра тасалăха савма хăнăхнине кăтартать.

— Таса çĕрте ĕçлеме те лайăх, — пĕлтерчĕ смена мастерĕ И. В. Сычев юлташ. — Анчах пурте тасалăха савма вĕренмен-ха.

Унтан Сычев юлташ цехра тасалăх тăвассишĕн мĕнле ĕçлени çинчен мухтанмасăр каласа пачĕ.

Инструментально-механически цех коллективĕ конференци материалĕсемпе паллашнă хыççăнах тирпейлĕхшĕн хĕрӳллĕн кĕрешме пуçланă. Рабочисене комсомол организаци пысăк пулăшу панă. Вăл кашни агрегат çумне уйрăм çынна çирĕплетнĕ. Вĕсем вара станока мĕнле тытнине тĕрĕсленĕ, тасалăха юратманнисене ăна юратма вĕрентнĕ. Кĕске вăхăтрах цех сăн-сăпачĕ тĕппи улшăннă. Халĕ вара рабочисем хăйсен ĕç вырăнне, станокне таса тытаççĕ. Ĕç хыççăн станока тĕплĕн тасатса çу сĕреççĕ, ĕç вырăнне шăлса тасатаççĕ. Цехра тасалăх мĕн таран кирлине çак фактсенчен те лайăх куратпăр: январь уйăхĕнче кашни кунах станоксем, пĕчĕк ремонт тунă пирки, простойсем тунă пулсан февральпе март уйăхĕсенче пур станоксем те йĕркеллĕ ĕçлеççĕ. Анчах цехра çав паха результатсене хакламан çынсем те пур-ха. Çак кунсенче цехра çакăн пек картина пулса иртнĕ.

—Герасимов юлташ, мĕншĕн эсир ĕнер ĕç вырăнне тасатман? — ыйтнă цех начальникĕ И. Прохоров юлташ.

— Нумай пулмасть тасатнă. Халĕ çӳп-çапсем çук вĕт-ха.

— Саншăн ыттисем тасатсан, паллах, çӳп-çапсем пулмаççĕ...

Герасимов пĕрре хĕрелсе, тепре шуралса илнĕ. Ăна рабочисем умĕнче намăс пулнă.

Тасалăха юратакансем кунта тасамарлăх çине килĕшӳллĕн пăхакансене хăйсен примерĕпе вĕрентеççĕ. Герасимовпа пулнă пек картинăсем тата та пулкалаççĕ.

Пĕр иккĕленмесĕрех çапла калама пулать: инструментально-механически цех коллективĕ пĕр шухăш-кăмăлпа ĕçлесе, цеха заводра культурăллăх, тирпейлĕх саракан цех туса хурĕ.

* * *

Товарнăй комбинат çурчĕ инструментально-механически цехпа юнашарах ларать. Çурта инструментально-механически цех енчен пырса кĕрсенех рессорнăй, унтан урапасем тăвакан цех. Кунта çӳп-çапсен куписем. Цех çурчĕ тĕмисçе вуншар мăшăр вагон урапisемпе, бандажсемпе тулса ларнă. Çул çинче, парк заведующисĕтелĕ патĕнче, пушар кранĕ тата хăйăр тултарнă ещĕксем патĕнче хут татăкĕсем, турпассем сапаланса выртаççĕ. Пĕтĕм шлифовальнăй отделени наждачнăй шкурка айне пулнă темелле. Кунта механически цехри пек ещĕксен, корзинкăсен тĕсĕ те çук. Станоксем таса мар.

Вунă сехет те 40 минут. Уборщица çӳп-çапсене шăлма тытăнать. Вăл цех пĕр вĕçĕнчен тепĕр вĕçне шăлса тухиччен шăлнă çĕрте çӳп-çапсем купаланма пуçларĕç. Тепĕр çур сехетран цех малтанхи сăн-сăпатах йышăнчĕ. Çапах та ун пек пулни никама та кӳрентермест.

Çак фактсем ĕнтĕ ку цех руководителĕсем, цехри парторганизаци ВКП(б) XVIII конференцийĕ йышăннă решенисене ăнланса илменни çинчен калаççĕ. Анчах цех начальникĕ Соколовский юлташ ун пек каланипе килĕшмест.

— Эпир, — тет вăл, — конференци йышăннă решенисене вĕреннĕ, тасалăх пирки кăтартса панине пурнăçа кĕртме тытăнатпăр, тытăннă та ĕнтĕ ..

Мĕн тунă-ши Соколовский юлташ партин XVIII конференцийĕ тасалăх пирки кăтартса панине пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе? Çакă паллă: конференци йышăннă решенисене сӳтсе-явнă хыççăнах урапасем тăвакан цеха пĕр хут тасатнă пулнă. Унтан ку ĕçе кулленех туса пымаллине манса кайнă. Кашни кун тасалăхшăн кĕрешесси çинчен халĕ те аса илмеççĕ-ха.

М. ТИТОВ,
Н. НИКОЛАЕВ.

Вулав çурчĕсем—Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкинче кăтартма тăратнă кандидатсем

Ĕççынни депутачĕсен Алтай крайĕнчи Совечĕн исполкомĕ чи лайăх вулав çурчĕсене—7 вулав çуртне—1941 çулти ялхуçалăх выставкинче кăтартма кандидата çирĕплетнĕ.

Вĕсен шутĕнче — Шипуновск районĕнчи Бобровскри вулав çурчĕ. Унăн коллективĕ агротехникăна массăллăн вĕренес ĕçе пуçарса янă. Агротехника шкулĕ ĕçлет, пĕрмаях лекцисем, докладсем, калаçусем ирттереççĕ. Вулав çурчĕ РСФСР Наркомпросĕн куçса çӳрекен ялавне тытса тăрать, çак ялава ăна ялта политикăпа çутта кăларас ĕçе лайăх йĕркелесе янăшăн панă.

Халăх творчествин Пĕтĕм Союзри çурчĕ 20 çул тултарать

Мартăн 24-мĕшĕнче Халăх творчествин Пĕтĕм Союзри Н. К. Крупская ячĕпе тăракан çурчĕ хăй 20 çул тултарнине паллă тăвать.

Халăх творчестви çумĕнче заочно вĕренмелли нумай курссем — живописпе ӳкерчĕк, театрпа музыка, художествăллă сăмах курсĕсем ĕçлеççĕ. Çак курссенче 6 пин çын ытла ĕçрен татăлмасăрах вĕренеççĕ. Хăйсем тĕллĕн вĕреннĕ художниксем тунă картинăсен выставкине халăх питĕ юратса пăхать.

Вăрман хатĕрлевне хакламан çĕрте

Ишлей районĕ мартăн 10-мĕшне вăрман касса хатĕрлес тĕлĕшпе квартал планне 93,6 процент, турттарас тĕлĕшпе — 48,1 процент тултарнă. Мартăн 15-мĕшне çакăнтан нимĕнле улшăну та пулман.

— Нумаях мар, тултаратпăр, — çапла каласа лăпланаççĕ районри ку ĕçе ертсе пыракан работниксем.

Анчах, çакăн пек лăпланнине пула уйрăм колхозсем вăрман турттарма панă плана тултармасăр лараççĕ. Сăмахран, Папанин ячĕпе тăракан колхоз мартăн 15-мĕшне турттарас плана 53 процент, «Янду» колхоз касас плана 34 процент çеç тултарнă.

Чылай колхозсем вăрман турттарас тĕлĕшпе начар ĕçленĕ пирки вăрман турттарма района панă плана тултарасси хăрушлăх умĕнче тăрать. Чурачăк ялсоветĕнчи Карл Маркс ячĕпе тăракан колхозран мартăн 15-мĕшченех 4 лаша кăна ĕçленĕ. «Янду» колхозран февраль уйăхĕнче вăрман турттарассипе пĕр лаша та ĕçлемен, халĕ те 11 лаша çеç ĕçлеççĕ.

Колхоз председателĕсем бригадăсем мĕнле ĕçленине вăрмана кайса тĕплĕн тĕрĕслемеççĕ. Чылай ялсовет исполкомĕсен председателĕсем вăрман хатĕрлевĕнче колхозсем мĕнле ĕçленипе пачах интересленмеççĕ. Уйрăмăнах Анат-Кĕнер, Алино, Чурачăк, Янăш, Çĕньял-Покровски ялсовет исполкомĕсен председателĕсем начар ĕçлеççĕ.

Районра çакăн пек пăтраштару пуррине те курма пулать. ВКП(б) райкомĕн секретарĕ Сазонов юлташ «Большевик» колхоз мартăн 15-мĕшне вăрман хатĕрлес плана тултарнă тесе ĕнентерет. Çав вăхăтрах исполком председателĕн заместителĕ В. Андреев юлташ «Большевик» колхоз плана тултарман, тесе пĕлтерет.

С. ГОРЛАНОВ.

Юлса пыракан колхозсем

СОВЕТСКОЕ. Паймурзинăри «Клевер» колхозăн 230 кубометр вăрман хатĕрлемелле пулнă. Колхоз çак плана пĕтĕмпех тултарчĕ. Уйрăмăнах Леонтьев, И. Васильев, И. Удуркин, Степанов тата Никандров юлташсем лайăх ĕçлерĕç, вĕсем хăйсен нормине кашни кунах 150 процент тултарса пычĕç.

Анчах ялсоветри хăшпĕр колхозсем вăрман хатĕрлевĕнче кая юлса пыраççĕ-ха. Сăмахран, «Ильич» колхозăн план тăрăх 465 кубометр вăрман хатĕрлемелле, паянхи куна 200 кубометр кăна хатĕрленĕ. Çавăн пекех «Красная Армия» колхоз та начар ĕçлет. Колхоз председателĕ Гаврилова юлташ вăрман хатĕрлевне тивĕçлипе ертсе пымасть.

К. ШУМИЛОВ.

Агитаторсен канашлăвĕ

ÇĔМĔРЛЕ. (**Хамăр корр.**). Древкомбинатри партбюро агитаторсемпе канашлу туса ирттерчĕ. Канашлура ВКП(б) XVIII конференцийĕн материалĕсене вĕренес ĕç мĕнле пыни çинчен сӳтсе-яврĕç. Ку ыйту тăрăх Берестовский, Липатов юлташсем кĕске отчетсем туса пачĕç.

Тухса каланă юлташсем Пĕтĕм Союзри XVIII партконференци йышăннă решенисене вĕренес ĕç çителĕксĕр пынине палăртрĕç. Канашлу участникĕсем вăл çитменлĕхсене çитес вăхăтрах пĕтерме пулчĕç.

Канашлура 65 агитатор пулчĕ.

Совет художникĕсен творчестви

Галлерейăн çӳлти хутĕнчен аялти хутне анса совет художникĕсен чи лайăх произведенийĕсен выставкине килсе кĕрсен, чи малтанах сана пĕр туйăм çавăрса илет — эсĕ хăвăн килне, хăвăн çĕршывна килсе кĕнĕн туятăн. Пĕр çакă кăна совет художникĕсен пысăк çĕнтерĕвĕ çинчен калать. Сан умра çĕршывăн сăн-сăпачĕ, унăн ырлăхĕпе илемĕ, унăн çыннисемпе вĕсен ĕçхĕлĕ, кĕрешĕвĕ, савăнăçĕ.

Кĕрсенех алăк умĕнче В. И. Ленинăн çутă бронзăран тунă скульптури. Авторĕ — пĕрремĕш степеньлĕ Сталинла премии илнĕ Меркуров. Унтан инçе мар ура çинче тăракан Чкалов. Çине вăл сăран пальто тăхăннă, урисене—тиртен çĕленĕ кăçатă. Вăл халь çеç вĕçсе аннă — çĕлĕкне хывса илнĕ те сылтăм аллипе сулахай аллинчи алсин çыххине вĕçерет, анчах шухăшĕ, ĕмĕчĕ тӳперех: пуçне каçăртса татах та пĕлĕт çине вĕçсе улăхасшăн тăрать. Менделевич скульптор геройăн вулканлă чунхавалĕпе тăвăллă вăйне кăтартса панипе ума пурăнакан чĕрĕ Чкалова кӳрсе тăратать. Выставкăри çынна Менделевич Чкаловăн тĕлĕнмелле хăватне кăтартса пама пултарнипе илĕртет пулсан, Кепинов скульптор хăйĕн Сталин бюстĕнче çулпуçăн гениллĕ ăсхакăлне кăтартма пултарнипе тĕлĕнтерет. Сивĕ, чунсăр бронза скульптор аллинче Сталин юлташăн бюстчĕ пулса пирĕнпе пурăнать, пирĕнпе ăшшăн калаçать, пире ертсе пырать. Нумайччен, нумайччен тăратăн ун умĕнче

Выставкăра мухтава тивĕçлĕ скульпторсемпе вĕсен произведенийĕсем сахал мар. Выставкăн пĕр залĕнче Гайковăн «Футболисчĕсем». Гипсран тунă икĕ-пысăк вăйпитти футболист постамент çинче пĕр пăнчăран тĕкĕнсе тăраççĕ. Совет скульпторĕсем хушшинче Гайков кăткăс композициллĕ произведенисем патне туртăнать. Хăйĕн «Футболисчĕсенче» вăл — Суриков. Кунта вăйăн, пĕрмай çĕнтерме вĕреннĕ çынсен образĕ, ăна эсĕ чĕрре кĕпĕ вăйăра куратăн. Çавнашкалах Янсон Манизер тунă скульптурăра та Уланова балеринăна ташăра куратăн. Вăл хăйĕн çинçе пилĕкне çемçен авса сулахай урин пӳрнисен вĕçĕнче тытăнса тăрать. Сылтăм урипе аллисем каялла кайса çӳлелле çĕкленнĕ, пуçĕ, кăкăрĕ малалла ывтăнаççĕ. Вĕçекен çăмăл кайăк пек вăл. Ăна эпир Мускаври Пысăк театрăн сцени çинче çавăн пек курнă, ăнланасса та çавнашкалах ăнланатпăр. Çапах та: «пĕр япала çитмест Манизерăн пысăк ăнăçлăхĕнче, — тесе çырать пĕр студент выставкăн отзыв кĕнеки çине, — вĕт, Уланова пирĕнпе пĕтĕм пит-куçĕсемпе калаçать. Ку енĕпе Кепинов нумай малта».

Асăннă тата асăнман скульпторсем хушшинче, паллах, пĕрремĕш степеньлĕ Сталинла премии илнĕ Вера Мухина мраморпа бронза искусствинче чи пахакĕтес йышăнать. Унăн произведенийĕсем çинчен илтмен çын çук. Выставкăра ăна хăйне те курма пулать. Нестеров художник ӳкернĕ портрет çинче вăл каçăрларах тăрса, аллисемпе çеç мар, пĕтĕм чунхавалĕпе, хăйĕн пĕтĕм хăрсăрлăхĕпе пикенсе ĕçлет. Ун çине пăхса тăнă чухне Нестеров художникăн мастерлăхне манса йăлтах Мухина ĕçĕпе пăлханса каятăн. Москвичсем хушшинче çӳрекен хыпара ĕненсен, пĕр художник ăна малтанхи хут курсан выставкăран чупса тухса хăйĕн мастерскойне ĕçлеме чупса кайнă пулать. Чăнах та, мĕнтери пархатарлă ĕç! Мухинăна хăйне курсан унăн пĕтĕм тĕнче пĕлсе тăракан произведенийĕсене татах та тарăннăн ăнланатăн. Выставкăн пĕрремĕш залĕн варринче унăн паллă произведенийĕ—мăлатукпа çурла тытнă «Рабочипе колхозница». Хăй вăхăтĕнче вăл Парижра пулса тĕнче çыннисене хăй тавра пухăнса пĕрлешме чĕннĕ. Халь вăл скульптура Мускавра, ялхуçалăх выставки умĕнче. Ун умĕнчен иртсе каякансем кашниех сехечĕ-сехечĕпе чарăнса тăраççĕ. Ун çинче—çĕршывăн çĕнтерӳллĕ пусăмĕ, унăн вăйĕ, илемĕ. Вăл—çĕнĕ тĕнчен символĕ. Ку çеç те мар, скульптурăра Маяковский сасси илтĕнет, Чкаловăн улăпла вăйĕ сисĕнет—ку вара совет çыннин тулли характерĕ.

«Рабочипе колхозницăсăр» пуçне выставкăра унăн тата тепĕр скульптура пур, вăл — Максим Горький — вырăс революцин тăвăл йыхравçи, поэт, çулçӳревçĕ, хăватлă совет çынни. Тӳрленсе, хăйĕн пуçне мăнкăмăллăн çӳлелле ывăтса ярса вăл паттăррăн тăрать. Ку та çĕнĕ тĕнчен символĕ, çав вăхăтрах вăл чĕрĕ. Чĕрĕ Горький. Çитес çулсенче совет çынни ăна Горький хулинче, авалхи Атăлăн çӳлĕ çыранĕ çинче курса хавхаланĕ.

Живопиç искусствинче те, скульптурăри пекех, хавхаланмаллисем çук мар. Выставкăна кĕрсенех сылтăм стена çинче «Ильич» колхозри праçнике кăтартакан Б. Иогансон, Пакержевский тата Танилевский ӳкернĕ панно. Тăр çуллахи хĕвеллĕ ырă кун. Çил çук, тӳпе тӳлек те тăрă, сывлăш уçă. Улмуççиллĕ, вишнĕллĕ ем-ешĕл пахча умĕнче сĕтелсем, сĕтелсем çинче апат-çимĕçсем. Иртерех килнĕ хăнасем пурте пухăнса çитесре кĕтсе лараççĕ, хĕрарăмсем хатĕрлесе çитерменапат-çимĕççене хатĕрлеççĕ. Малта чаплă апат умĕн ташлакан мăшăрсем хушшинче командирпа хĕр ташлани илемлĕхпе пурăнма вĕреннĕ çынна каçăхса кайиччен киллентерет. Çук, вĕсем тăмаççĕ, вĕсем юхса ташлаççĕ—ăна туйса чăтса ирттеретĕн. Вĕсенчен кăшт аякраракра колхоз çамрăкĕсем хăйсен инструменчĕсем çинче мĕн пек юратса, парăнса выляççĕ. Паллах, ку чаплă произведенире çитменлĕхсем те тупма пулать, тишкеререх пăхакан çынна колорит чухăнлăхĕ палăрмаллах сисĕнет, çапах та мĕнчухлĕ çутă савăнăç ун çинче! Пурте кунта чĕрĕ, çамрăк, вăйлă, пурте пурăнать, куçать

Иккĕмĕш залра И. Бродский художникăн «Ленин в Смольном» произведенийĕ. Совет çынни ăна кунта пуçласа курмасть. Ĕмĕр пурăнакан Ленин пекех, ку произведени искусствăри нихăçан та кивелми япала — унра Репин мастерлăхĕ. Нимĕн те кунта ытлашши çук, пур деталĕ те хăй вырăнĕнче. Ленин диван çинче ларса тарăннăн шухăшласа кайса ĕçлет. Ăна ĕçлеме чăрмантарас мар тенĕ пек сывламасăр тăратăн эсĕ ун умĕнче.

Ку залрах иккĕмĕш степеньлĕ Сталинла премии илнĕ художник Ефанов произведенийĕсене вырнаçтарнă. Ефанов хăйĕн çулĕпе те, ĕçĕпе те çамрăк художник. Унăн хăйĕн сăн-сăпачĕ, хăйĕн ӳсекен таланчĕ. Выставкăра унăн виçĕ пысăк произведени: пĕри—Хĕрлĕ Çар академинче вĕренекенсем Станиславский театрĕнчи артистсемпе тĕл пулни; иккĕмĕшĕ — В. И. Ленин тата А. М. Горький; виççĕмĕшĕ — «Незабываемая встреча»: партипе правительство руководителĕсем хозяйственниксен арăмĕсемпе тĕл пулни. «Незабываемая встреча» произведени Ефанов таланчĕ çĕршывра мĕнтери пултаруллă çамрăк художниксем пурăнни çинчен шухăшлаттарать. Полотнон сулахай енче халь çеç килнĕ хозяйственниксен арăмĕсем, вĕсем хушшинче Серго, сылтăм енче партипе правительство руководителĕсем: М. И. Калинин ларать, Молотов, Ворошилов, Каганович юлташсем хушшинче малти ретре Сталин, ăна хирĕç ыттисенчен маларах иртнĕ пĕр хĕрарăм. Вĕсем савăнăçлăн пăлханнă чунхавалĕсемпе мала утса аллисене хытă чăмăртаççĕ. Сталина панă чечексен çыххисенчен тухса тăракан çутă вĕсен савăнăçлă пичĕсене ăшăтать.

Совет художникĕсен творчествинче нумай тĕрлĕ тематика. Совет халăхĕн геройла ĕçĕсемпе кĕрешĕвне, çав ĕçсемпе кĕрешĕвĕн çĕнтерĕвĕсене, савăнăçне, вĕсенчен те ытларах, çав халăха ертсе пыракан çулпуççене — Ленинпа Сталина тата вĕсен соратникĕсене ӳкерсе кăтартасси вара пысăк вырăн йышăнса тăрать. Ку тĕлĕшпе уйрăмăнах пĕрремĕш степеньлĕ Сталинла премии илнĕ А. Герасимов нумай ĕçлет. Выставкăра унăн «Сталин и Ворошилов в Кремле» произведенийĕ чи пахи пулса тăрать. Умра авалхи ватă Кремль. Хăйĕн шăллă стенисемпе, хăйĕн çăлтăрлă шĕвĕр башнисемпе çурхи вĕтĕ çăмăр айĕнче е халь çеç çуса иртсе кайнă ăшă çăмăр хыççăн кăшт пусăрăнсарах ларать. Ун çине кăшт тĕтрелле, кăшт тĕтĕмлĕ пĕлĕт алла çĕклесен пĕрĕннĕ пек, вăйсăр çил çемçен вĕрет. Кремльрен леререхре Мускав хăлĕн пин-пин çутисемпе, юхăмĕпе, кĕрлевĕпе хуралсарах курăнакан инçете вĕçленет. Çак фон çинче Сталинпа Ворошилов. Вĕсем хăйсен кабинечĕсенчен тухнăранпа вăхăт пĕр 20—30 минута, ген, ытларах та иртнĕ — вĕсен шинелĕсем нӳрелсе йывăрланма ĕлкĕрнĕ. Вĕсем пĕр самантлăха калаçма чарăннă та хулан шăвĕнче калаçакан, чупакан, ĕçлекен Мускавăн кĕрлевне итленĕн вăрахăн утса пыраççĕ. Сталин çинчи шинель арки кăшт уçăлнă.

Сталин юлташăн кĕрешӳллĕ пурнăçĕнчен илсе çырнă произведенисене выставкăра тата нумай курма пулать. Соколов-Скаля художникăн хăйĕн пысăк мар произведенийĕпе выставкăра пĕчĕк вырăн йышăнать, анчах ун умĕнче кирек хăш вăхăтра та çынсем капланса тăраççĕ. Сталин ссылкăран тарнине художник питĕ ĕненмелле, чуна хумхантаракан сăрăсемпе ӳкерсе парать. Çĕпĕр хресченĕн пĕчĕк çурчĕ. Сĕтел çинче чей приборĕсем. Ссылкăран таракан Сталин ирхине чей ĕçнĕ хыççăн тухса кайнă та, кăшт тăхтарахпа пӳрте каялла таврăннă. Унăн тумтирĕ çинчи юрĕ те ирĕлме ĕлкĕреймен—вăл халь çеç çитсе кĕнĕ. Хăрах алли алăк хăлăпĕнче, урине малалла ярса пусса асăрханса тăнă та, тухса кайнă чухне каласа хăварма маннине шăппăн каласа парать. Хуçа хĕрĕ ура çине тăрса унăн кашни сăмахне ĕмĕрлĕхех астуса юлас тенĕн тăрăшса итлет. Чей ĕçме чарăннă хуçипе унăн арăмĕ Сталинăн малашнехи пурнăçĕшĕн шикленерех, çав вăхăтрах ăна ырă телей суннăн итлесе лараççĕ. Алăри ача хăйĕн пысăк куçĕсемпе хăйпе пĕрле пурăннă ырă кăмăллă çын кайнăшăн кулянса тата кăшт та пулин хăйпе пĕрле юлма йăлăнса пăхать.

Граждан вăрçин паттăрла кунĕсемпе çыннисене кăтартса паракан Греков, Авилов, Савицкий художник-баталистсен произведенийĕсемпе паллашнă хыççăн хамăр пурăнакан ĕмĕре тивĕçлĕ пулас туйăм пысăкланать. Пĕрремĕш степеньлĕ Сталинла премии илнĕ Иогансонăн «Допрос коммунистов» тата «На старом Уральском заводе» произведенийĕсене курсан эсĕ те паттăрланатăн. Ку, паллах, искусствăн вăйĕ, хăвачĕ, кăварĕ. Иогансон таланчĕ çинчен çырса пама çук, ăна туйма çеç пулать.

Выставкăра ырă япаласем нумай, вĕсене пурне те çырса параймăн, анчах пĕрремĕш степеньлĕ Сталинла премии илнĕ Нестеров художник çинчен сăмахсăр иртсе кайма çук. Çӳлте асăннă Мухина портречĕсемсĕр пуçне унăн Северцев, Павлов академиксемпе Юдин хирург портречĕсем пур. Павлов сĕтел хушшинче пĕтĕмĕшпех хăйĕн пуçĕнчи пысăк шухăшсен кĕрешĕвĕнчи çапăçăвĕнче. Çапăçура вăл çĕнтерет — унăн пĕркеленнĕ ăслă çамкипе куçĕсемсĕр пуçне сĕтел çине хунă чышкисем те çавăн çинчен калаççĕ.

Мĕнтери тата çĕршывăн илемлĕ ландшафчĕ! Умăнта çурçĕрĕн юрлă пейзажĕ, Крымăн тополлĕ кунĕсемпе каçĕсем. Пейзажистсенчен никамран ытларах Рыловпа Крымов художниксем çутçанталăкăн илемлĕхĕпе сана тăраничченех киллентереççĕ. Хăйĕн «На природе», «Предвечерняя тишина», «Коричневый пруд» произведенийĕсенче Рылов Вордсворд пулсан, Крымов хăйĕн «Речка», «Летний день», «Утро» произведенийĕсенче—Пушкин. Вĕсенче Куинджи çилĕ, Левитан пултаруллăхĕ. Яковлев художник хăйĕн «Сбор овощей» картининче авалхи Грецинче пурăннă Зевксид художник виноград пахчине ӳкерсе кайăксене улталанă пек çынсене улталать: вуншĕр çулхи ача ашшĕнчен пĕр сапака виноград илсе пама ыйтни сана тĕлĕнтермест, эсĕ хăвăн умăнти картина иккенне манса çăварта сĕтеклĕ сурчăк кăларакан чăн çимĕççене куратăн—аласем хăйсем тĕллĕн ун еннелле туртăнаççĕ. Кончаловскин натюрморчĕ Яковлевпа ăмăртать пулсан, Пластов вара Грецинче авал выльăхсене ӳкерсе чапа тухнă Каламиспа ăмăртма пултарать. Унăн «Лашасене шыва кĕртни», «Колхоз кĕтĕвĕ» произведенийĕсенче колхоз пурнăçĕ тĕкĕр çинчи пек тата пурте чĕрĕ, пурте пурăнаççĕ. Вĕсемпе пĕрле эсĕ те пурăнатăн. Çакă, паллах, совет художникĕсен пысăк çĕнтерĕвĕ. Выставка ăна витĕр кăтартса парать.

И. МОИС.

Мускав.

Европăри тата Африкăри вăрçă

(Вăрçă ĕçĕсен дневникĕ)

Англипе Германи хушшинчи фронтра Германи хĕçпăшаллă вăйĕсен чылаях пысăк активлăхĕ палăрать. Ыран мартăн 21-мĕш тенĕ чух çĕрле Плимут çине пырса тапăннă хыççăн, Германи авиацийĕ ыран мартăн 22-мĕш тенĕ чух çĕрле çак хула çине татах тепĕр хут пырса тапăннă. Германи командованийĕн сводкинче каланă тăрăх, Германи авиацийĕн тĕп вăйĕсем доксемпе портсен сооруженийĕсене атакăланă, вĕсем çине пĕтĕм йышши калибрлă бомбăсем пăрахнă. Юнайтед пресс агентствин корреспонденчĕ шутланă тăрăх, Плимут çине пырса тапăннă çĕре Германин темиçе çĕр бомбардировщикĕ хутшăннă, çак атака иртнĕ каçхи атакăран та вăйлăрах пулнă. Бомбăсем тивнипе хулан чылаях пысăк пайне йăлтах пĕтерсе тăкнă. Ыран мартăн 22-мĕш тенĕ чух çĕрле Плимут çине вут чĕртсе яракан бомбăсем 10 пин бомба ытла пăрахнă, тесе шутлаççĕ.

Юлашки вăхăтра Германи тинĕс-çар вăйĕсен Атлантика океанĕнчи активлăхĕ вăйланнă. Германи командованийĕн сводкинче каланă тăрăх, Атлантика океанĕн çурçĕр пайĕнче Германи çар карапĕсем Англин суту-илӳ тумалли 22 пароходне путарнă.

Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, ыран мартăн 22-мĕш тенĕ чух çĕрле Англи самолечĕсем нимĕçсем оккупациленĕ Франци территорийĕнче вырнаçса тăракан хăшпĕр пунктсем çине пырса тапăннă. Уйрăмах Лориан хули çине вăйлăн бомбăсем пырса пăрахнă.

* * *

Албанири фронтра пысăк мар çапăçусем пулса иртнĕ. Çапăçакан икĕ енĕ те артиллерирен персе тăнă. Югославири «Време» хаçат пĕлтернĕ тăрăх, итальянецсем хăйсен войскисене çĕнĕрен йĕркелеççĕ тата çĕнĕ позицисене çирĕплетеççĕ. Итальянецсем патне пĕрмаях çĕнĕ подкрепленисем пыраççĕ.

Греци çарĕн верховнăй командованийĕ итальянецсен танклă чаçĕсен атаки арканса кайни çинчен пĕлтерет.

Албанири фронтра çапăçакан енсен авиацийĕ активлăн кĕрешнĕ. Итали çарĕн верховнăй командованийĕ кăларнă сводкăра каланă тăрăх, Итали самолечĕсем Превезăри тинĕс бази çине бомбăсем пырса пăрахнă.

Вăтаçĕр тинĕсĕн хĕвелтухăç пайĕнче вăрçă ĕçĕсем сисĕнмеллех вăйланнă. Германи командованийĕн сводкинче каланă тăрăх, мартăн 21-мĕшĕнче Германи бомбардировщикĕсем Крит утравĕнчен çурçĕр енче Англи суднисен караванне атакăланă, çак каравана вăйлă конвой хӳтлесе пынă. Икĕ пысăк суднăна путарнă, пĕрне сиен кӳнĕ. Мальта утравĕ патĕнчи шывсем çинче Англи эсминецне сиен кӳнĕ. Эгейски тинĕсре, тенĕ Итали сводкинче, Итали самолечĕсем грексен Лесбос утравĕ çинчи бази çине бомбăсем пырса пăрахнă.

* * *

Укреплениллĕ Джарабуб оазисне (Ливия), 4 уйăх хупăрласа тăнă хыççăн, англичансем туртса илнĕ. Англин Çывăхри Хĕвелтухăçĕнчи вăйĕсен командованийĕ кăларнă коммюникре каланă тăрăх, Англипе Австрали чаçĕсем Итали гарнизонне мартăн 21-мĕшĕнче кăнтăрла иртсен парăнтарнă. 800 çынна яхăн тыткăна илнĕ, вĕсем хушшинче гарнизон командующийĕ те пур.

Хĕвелтухăç Африкăра, Керен (Эритрея) районĕнче, хаяр çапăçусем пыраççĕ. Итальянецсем англичансен позицийĕсене хирĕç час-часах контратакăсем тăваççĕ. Англин Çывăхри Хĕвелтухăçĕнчи командованийĕ кăларнă коммюникере каланă тăрăх, Керен районĕнче Англи войскисен операцийĕсем хуллен сарăлса пыраççĕ.

Англин Кăнтăр Абиссинири войскисем Негелли районĕнче Итали чаçĕсене малаллах хĕсĕрлесе пыраççĕ. Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Негелли районĕнче пухăнса тăнă итальянецсен пысăк вăйĕсене икĕ колонна хăратса тăрать, пĕр колонни вĕсене хирĕç хĕвеланăç енчен, Язеллоран, наступлени туса пырать, тепĕр колонни—Хĕвелтухăç енчен, Долоран. Çурçĕр Абиссинире Англи чаçĕсем Дабус юханшывĕ урлă каçма тепĕр хут хăтланса пăхнă (Англо-Египет Суданĕ чиккинчен инçех мар вырăнта). Итали сводкинче каланă тăрăх, англичансен çак ĕçĕ ăнăçсăр пулнă.

Мартăн 22-мĕш. (ТАСС).

Чăваш АСС Республикинчи МТС-сем тракторсене мĕн чухлĕ юсанине кăтартакан

СВОДКА

(1941 ç. мартăн 20-мĕшне, процентпа)

МТС ячĕсем	Капитальн. ремонт	Текущий ремонт	Пĕтĕмпе
Улатăр	66,6	38,7	46,5
Элĕк	82,3	83,8	83,3
Вăрнар	100	100	100
Йĕпреç	100	91,6	94,3
Ишлей	66,6	84,8	77,7
Канаш	100	82,7	86,8
Куславкка	70,0	77,7	74,4
Комсомольски	100	100	100
Хĕрлĕ Чутай	—	100	93,3
Кувакино	95,0	91,4	92,7
Сĕнтĕрвăрри	83,3	85,0	84,6
Первомайски	100	50,0	62,5
Пăрачкав	80,9	88,8	86,3
Сĕнтĕр	80,9	83,3	82,3
Красноармейски	87,5	68,4	74,0
Вăрмар	70,8	83,3	78,3
Çĕрпӳ	88,8	67,5	74,1
Шупашкар	72,2	80,7	77,2
Чкаловски	90,4	82,7	86,0
Шăмăршă	100	100	100
Шăхасан	100	100	100
Çĕмĕрле	100	85,7	90,0
Етĕрне	63,6	73,4	70,5
Елчĕк	100	88,3	92,7
Тăвай	80,0	68,9	72,7
Республикипе	85,0	82,8	83,5
1941 çулти мартăн 15-мĕшне пулнă:	82,5	77,4	79,1

Вăрçăра аманнă çынсене улаштарса илни çинчен Греци пĕлтерни

АФИНЫ, мартăн 21-мĕш. (ТАСС). Официальнăй йĕркепех çапла пĕлтереççĕ: ютçĕршывсем хушшинче вăрçă вăхăтĕнче аманнă çынсем çинчен Женевăра тунă конвенци тăрăх, мартăн 19-мĕшĕнче Греция тыткăна лекнĕ 289 итальянеца Италие ăсатнă, вĕсем йывăр аманнине пула малашне вăрçа хутшăнма пултараймаççĕ. Итали те тыткăна лекнĕ çавăн пек 11 грека Грецине кăларса янă.

ЦИАМ-ăн вилнĕ главнăй конструкторĕн С. А. Трескин юлташăн çемьине пĕр вăхăтлăх пособи тата персональнăй пенси памалла тăвасси çинчен

СССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕ **çапла йышăннă:**

1. ЦИАМ-ăн вилнĕ главнăй конструкторĕн Сергей Алексеевич **Трескин** юлташăн арăмне, ывăлне тата хĕрачине 10 пин тенкĕ тата **С. А. Трескин** юлташăн амăшне 5 пин тенкĕ пĕр вăхăтлăх пособи парас.

2. **С. А. Трескин** юлташăн çемьине çакăн чухлĕ персональнăй пенси парса тăмалла тăвас:

арăмне Елена Андреевна **Трескинăна**—уйăхне 300 тенкĕ;

ывăлне Сергее тата хĕрачине Натальине çитĕнсе çитиччен кашнинех уйăхне 150-шар тенкĕ;

амăшне Надежда Сергеевна **Трескинăна**—уйăхне 200 тенкĕ.

3. Мосгорисполкома **С. А. Трескин** юлташăн çемьине Мосгорисполком çурчĕсенче хваттер пама хушас.

(ТАСС).

Шахматистсен матч-турнирĕ пуçланнă

ЛЕНИНГРАД, мартăн 23-мĕш. (ТАСС). Урицкий Дворецне туллиех халăх пухăннă: кунта ССР Союзĕн шахмат вăййинчи абсолютлă чемпионĕн ятне илессишĕн пыракан матч-турнир пуçланнă.

Пĕрремĕш турти партисем çакна кăтартса панă: противниксем чи пуçламăшĕнчен тытăнсах вăййăна йывăрлатса яма шут тытнă, мирлĕ ничья тума тăрăшман.

Бондаревскипе Керес выляса пĕтереймен, хальхи положенире Кересăн ытлашши пĕр пешка тата выляса илме шанчăк пур.

Лилиентальпа вылянă Смыслов выляса ярас пекех туйăннă, анчах те вăл ăста ход туса, вĕçĕ-хĕррисĕр шах пуçласа янă. 37-мĕш ходра противниксем ничья тунă.

Ботвинникпе Болеславский выляман мĕншĕн тесен Украина чемпионĕ чирлĕ пулнă.

Ыран иккĕмĕш турта выляççĕ: Болеславский — Бондаревский, Смыслов—Керес, Ботвинник—Лилиенталь.

Японин ютçĕршыв ĕçĕсен министрĕ г. Иосуке Мацуока Мускавра

Мартăн 23-мĕшĕнче, ССР Союзĕ витĕр тухса кайнă май, Япони ютçĕршыв ĕçĕсен министрĕ г. Иосуке Мацуока Мускавра чарăнса тăнă.

Ярославский вокзалта г. Иосуке Мацуокăна çаксем кĕтсе илнĕ: Ютçĕршыв Ĕçĕсен Халăх Комиссарĕн Заместителĕ С. А. Лозовский юлташ, Наркоминделăн Протокольнăй Отделĕн Заведующийĕ В. Н. Барков юлташ, Наркоминделăн II-мĕш Инçет-Хĕвелтухăç Отделĕн Заведующийĕ С. К. Царапкин юлташ, Япони Посолĕ г. И. Татекавăпа пĕрле Япони Посольствин составĕ, Германи Посолĕ граф фон дер Шуленбург, Итали Посолĕ г. А. Россо, Венгри Посланникĕ г. Ж. де Криштоффи, Словаки Посланникĕ г. Ф. Тисо, Болгари Посланникĕ г. И. Стаменов, Румыни Посланникĕ г. Г. Гафенку.

Награда илнĕ хор выступленийĕ

Çĕрпӳ районĕнчи Ивановăри хор республикăри чи аван самодеятельнăй коллективсенчен пĕри пулса тăрать. Хăйĕн ĕçĕсемшĕн вăл Чăваш АССР Верховный Совет Президиумĕн хисеплĕ грамотине илме тивĕçлĕ пулнă.

Халăх юррисен хорĕ мартăн 23-мĕшĕнче Шупашкарти «Динамо» клубĕнче концерт пачĕ. Концерт программинче «Песня о Сталине», «Хор крестьян из оперы «Евгений Онегин», «Вдоль по улице», «Колхозные частушки» т. ыт. юрăсем те пулчĕç. Курма пынă çынсем концерта ырларĕç.

„Трагедия Нарспи" картинăна ӳкерме мĕнле тытăнни çинчен

Чăвашсен Государство Академи театрĕнче «Нарспи» пьесăна лартма манăн декораци туса художество енĕпе илемлетес тĕлĕшпе ĕçлемелле пулчĕ. Декорацисене тума пуçличчен малтан пьесăна тĕплĕн вуласа тухрăм. Çакăн хыççăн декорацисем хатĕрлеме тытăнтăм. Пьесăна вулани художество енĕпе илемлетес ĕçре пысăк пулăшу пачĕ, декорацисен пахалăхне лайăхлатрĕ.

Декорацисем тунисĕр пуçне эпĕ «Трагедия Нарспи» ятлă картина ӳкерес тĕлĕшпе ĕçлетĕп. Ку ĕçе тума тытăнни нумай пулать. 1939 çулта çуркунне «Нарспи» поэма тăрăх картинăсем тума паллашас тĕлĕшпе эпĕ Çилпи, Слакпуç, Кайракли, Кошелга, Бишпуляк ялĕсене кайса килтĕм.

Кантăр лаппи вырăнĕнче мана кунĕ-кунĕпех ĕçлеме тиврĕ. Хальхи вăхăтра кунта колхоз утарĕ вырнаçнă. Çак вырăн «Трагедия Нарспи» картинăра паллă вырăн йышăнса тăрать.

Картинăсем ӳкерес тĕлĕшпе ĕçленĕ мастерскойра унти комсомолецсемпе пионерсем пулчĕç. Вĕсем мана кантăр лаппи историйĕ çинчен каласа паратчĕç. Эпĕ пулнă ялсенче, «Нарспи» поэма тăрăх картина ӳкерме пуян материалсем пухса килтĕм. Халь çав материалсемпе усă курса хаклă тата пахха картинăсем ӳкеретĕп.

Театр валли декорацисем тума та Çилпи т. ыт. ялсенче пулни пысăк пулăшу пачĕ. Вырăна кайса тунă картинăсемпе усă курнипе декорацисене илемлĕ тата тĕрĕс тума май килчĕ.

Художник **Юрий ЗАЙЦЕВ.**

Тăрăшса хатĕрлентĕмĕр

Чăвашсен Государство Академи театрĕ хăйĕн репертуарне кашни çулах «Нарспи» драмăна кĕртнĕ. Анчах ăна ку таринччене сцена çинче лартса парайман. Чăваш халăхĕн эпир пурсăмăр та пысăккăн юратакан поэчĕ Константин Иванов çырнă вилĕмсĕр поэмăри Нарспипе Сетнер образĕсене сцена урлă кăтартса парасси—пирĕн тахçанхи ĕмĕт пулнă. Алагерпа Кăлкан драматургсем пирĕн çав ĕмĕте пурнăçа кĕртме пулăшрĕç. Халĕ ĕнтĕ театр «Нарспи» пьесăна сцена çинче лартма тытăнчĕ.

Пьесăра эпĕ Михетер рольне вылятăп. Хамăн умра тăракан задачăна ăнланса илсе, Михетер образне тĕрĕс кăтартса парас тесе эпĕ спектакле тĕплĕн хатĕрлентĕм. Хамăн роле вĕренсе хатĕрленнĕ май, эпĕ Михетерĕн характерне кăтартса паракан çĕнĕрен те çĕнĕ енсене тупса пытăм. Чăтăмлăн тăрăшса ĕçлени харама каймарĕ. Зрительсем умне, сцена çине тулли кăмăлпа выляма тухатăп.

«Нарспи» пьесăна лартма хатĕрлени—театр коллективĕн пысăк çитĕнĕвĕ пулса тăрать.

Артист **П. МЕДИКОВ.**

„Нарспи" пьесăна 3.700 çын курнă

Чăвашсен Государство Академи театрне «Нарспи» пьесăна курма 7 кун хушшинче 3.700 çын пынă. Спектакль курма Шупашкар çывăхĕнчи районсенчен те йышлăн килеççĕ. Кӳкеçрен—150 çын, Альгешран — 70 çын, Шахтеринăран — 50 çын, Ишлейрен — 10 çын килнĕ. Кунсăр пуçне Вăрнар районĕнчен те 10 çын килсе курнă.

«Нарспи» пьесăна курма килме вырăн ыйтса театра кашни кунах заявкăсем килеççĕ. Апрелĕн 1-мĕшĕнче килме Кӳкеçрен тата Хыркассинчен 150-шар çын валли билет ыйтса заявкăсем панă.

Германи рейдерĕсем Атлантика океанĕнче

ЛОНДОН, мартăн 22-мĕш. (ТАСС). Рейтер агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Лондонри авторитетлă çынсем хушшинче çакă палăрнă: Германин «Шарнгорст» тата «Гнейзенау» ятлă линкорĕсем хальхи вăхăтра Атлантика океанне ишсе тухма пултарнă. Вĕсен иккĕшĕн водоизмещенийĕ те — 26-шар пин тонна. Премьер-министр Черчилль мартăн 17-мĕшĕнче хăйĕн сăмахĕнче çапла пĕлтернĕ: Германин икĕ рейдерĕ инçетри хĕвеланăçĕнче, 42-мĕш меридиан таранах ишсе çӳреççĕ. Халĕ илнĕ сведенисем тăрăх, çав рейдерсем чăнах та «Шарнгорст» тата «Гнейзенау» ятлă.

«Шарнгорста» 1939 çулта туса пĕтернĕ, «Гнейзенауна» — 1938 çулта. Карапсен проектлă хăвăртлăхĕ — 27 узел, анчах та испытани вăхăтĕнче вĕсен хăвăртлăхĕ 29 узел ытла пулнă. Крейсерски хăвăртлăхпа ишнĕ чух вĕсем, горючи хушса илмесĕрех, тинĕсре виçĕ эрнене яхăн иртерме пултараççĕ. Икĕ карапĕ те пĕр евĕрлĕ, вĕсем 11 дюймлă тăхăршар тупăпа хĕçпăшалланнă.

Англире химиллĕ атакăсенчен сыхланма хатĕрленеççĕ

ЛОНДОН, мартăн 22-мĕш. (ТАСС). Англин шалти ĕçсемпе шалти хăрушсăрлăх министрĕ Моррисон Англири мĕнпур аптекăсен хуçисене пулма пултаракан химиллĕ вăрçăран сыхланас тĕлĕшпе тумалли ĕçсене хутшăнма сĕннĕ. Çак сĕнĕве йышăннă аптекăсен хуçисене пурне те ӳт-тире сиен кӳрекен газсене хирĕç кĕрешме кирлĕ медикаментсем параççĕ. Химиллĕ атакăран сыхланма тревога парсан çав медикаментсене аптека алăкĕ умне кăларса тăратаççĕ, вĕсемпе пĕрлех ăнланмалла çырнă кĕске инструкцисем пулаççĕ.

КĔСКЕН

✦ Вăрçă тата блокада Алжирти экономикăллă пурнăçа йывăрлатнă. Апат-çимĕç тавраш питех те çителĕксĕр. Усен-тăрансен çăвĕсене, сахăра, супăне тата ытти продуктсене карточка тăрăх сутмалла тунă. Сĕтпе çу тавраш пачах та çук.

* Иртнĕ эрне хушшинче Англин вăрçăри расхочĕсем 94,3 миллион фунт стерлинг — иртнĕ çулти çав вăхăт хушшинчи расходсенчен виçĕ хут пысăкрах пулнă.

* Германири тимĕртен тунă япаласене ирĕклĕн сутассине чакарнă. Сăмахран, циркульсене, линейкăсене тата виçмелли ытти приборсене суттармаççĕ, мĕншĕн тесен вĕсем промышленноçлă предприятисене кирлĕ.

УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: каççă туйĕ килни («Нарспи», иккĕмĕш акт).

А. Костин фото-ӳкерчĕкĕ.

Пысăк çĕнтерӳ

(„Нарспи" Чăвашсен Государство Академи театрĕнче)

...Каçхи шăплăха хускатса, уяв юррисем янраççĕ. Силпи çамрăкĕсем хăйсен тус-тантăшĕсемпе пĕрле çимĕк эрнин юлашки кунĕсене ирттереççĕ. Вĕсен пичĕ-куçĕсем ăшă хĕвел пек çиççе тăраççĕ, кăмăлĕсем хаваслă, чĕрисем савăнăçлă. Уяв юррисем умлăн-хыçлăн черетленсе улшăнаççĕ. Акă вăйă карти партах татăлса сарăмланать те, çамрăксем аллисене çупса, ташă такмакĕсем шăрантарма тытăнаççĕ. Хĕрӳ чĕреллĕ йĕкĕтсем çĕр тĕпретсех ташша илтереççĕ, унтан хăйсен хĕр тантăшĕсене ташлама чĕнеççĕ. Акă Нарспие те черет çитрĕ. Вăл, тантăшсен кăмăлне хуçас мар тесе, именчĕклĕреххĕн кулам пекки тăвать те, кăшттах çаврăнкаласа илет, унтан сасартăк питне икĕ аллипе хупласа йĕрсе ярать. Унăн чĕринче вут çунать, кăмăлĕ сăмахпа каласа пама çук тăвăнса çитнĕ. Çамрăксен савăнăçлă вăййи-ташши татăлать, чи таса чĕреллĕ этемĕн трагедийĕ кашнин чунне кайса тивет. Пурте ăнланаççĕ—хаяр тĕнчен законне пула, Нарспин кĕçĕрхи каç тусĕ-тантăшĕсенчен çеç мар, хуйхă-суйхăсăр иртнĕ çамрăклăхран та çеç мар, хăйĕн чи таса туйăмĕнчен—ирĕклĕ юратуран уйрăлма тивет...

Çакна туйса илнĕ хыççăн курса ларакансен куçĕсем, вĕсем чĕрисене темтул хытарма тăрăшаççĕ пулин те, ирĕксĕрех шывланаççĕ.

Ку вăл—«Нарспи» спектаклĕн пĕчĕк деталĕ кăна. Кунта пысăк трагедийĕн прологĕ анчах, чăн-чăн трагеди малаллахи картинăсенче пулса иртет. Этем тивĕçлĕхне, ирĕке юратни—Нарспие мул тĕнчине хирĕç танмар кĕрешӳ çулĕ çине кăларса тăратать.

Тискер саманан ирсĕр йĕркисене хирĕç Нарспипе Сетнер мĕн вăй çитнĕ таранах кĕрешеççĕ, анчах çак кĕрешӳре вĕсем иккĕшĕ те пĕтеççĕ. Укçапа мул çинче тытăнса тăракан ултав тĕнчи татать вĕсен телейсĕр пурнăçне...

Çак ĕçсем сцена çинче анчах пулса иртеççĕ пулин те, зритель вĕсене пĕтĕмĕшпех ĕненет, ĕненет çеç те мар, хăйĕн пĕтĕм шалти туйăмĕ-кăмăлĕпе туйса илет, вăл событисене хăй те хутшăнса кайнă пек пулса пăхса ларать. «Нарспи» спектакль кашнин кăмăлнех хумхантарать, çавăнпа та ăна ĕççыннисем тивĕçлипех пысăк пархатарлăхпа йышăнса илчĕç.

Тӳррипех каламалла, «Нарспи» спектакль—Чăвашсен Государство Академиллĕ театрĕн юлашки çулсем хушшинче тунă çитĕнĕвĕсенчен чи пысăккиххи. Театр çак çĕнтерӳпе хăйĕн самаях пиçсе çитнĕ творчествăллă вăйне кăтартса панисĕр пуçне, чăн-чăн халăх искусстви патне пымалли тĕрĕс çул тупрĕ. Малашнехи задача—ĕçри çитĕнӳсене татăклăнах çирĕплетсе, халăх искусствин чи çӳлĕ пусăмне çĕкленессишĕн кĕрешсе пырасси пулать.

Кирек мĕнле ĕçре те ӳсĕмсемпе чăрмавсен сăлтавĕсене тĕрĕс ăнланма пĕлни кирлĕ. Çавăнпа та эпир кунта чăваш театрĕн çак юлашки çĕнтерӳне татса панă сăлтавсем çинчен кăштах каласа хăварасшăн.

Чи малтан çакна палăртмалла: чăваш литературин ылттăн фондне кĕрекен «Нарспи» поэма пирĕн вулакансен чи юратнă произведенийĕ пулса тăрать. Халăх ăна тăван чĕлхен мĕнпур пуянлăхĕсемпе, художествăллă вăйĕпе малтанхи хут ун тăрăх паллашнăшăн çеç мар юрататать; халăх «Нарспи» поэмăра пысăк художествăллă мастерлăхпа сăнласа панă хăйĕн октябрьчченхи йывăр пурнăçĕн нумай енĕсене те курса тăнă. Михетерпа Тăхтаман образĕсем çине пăхса, халăх хăйĕн ĕмĕртенхи тăшманĕсене палласа илнĕ, Сетнерпе Нарспи образĕсене курсан, этеме хупăрласа тăракан тĕнчен хаяр законĕсене хирĕç малтан пуçласа сасă çĕкленĕ хăйĕн ывăлĕ-хĕрĕсене палланă. Çак протеста халăх асаплăхпа пусмăрлăха хирĕç çĕкленекен хăйĕн çилли пекех хапăл туса йышăннă.

«Нарспи» поэмăна сцена валли йĕркелеме пикенекенсем пайтах пулкаланă. Çапах та вăл поэма тăрăх ăнăçлă тунă пьесăсем пирĕн ку вăхăтчен пĕрре те пулман, çавăнпа та эпир чăмăр халăха К. В. Ивановăн вилĕмсĕр произведенине сцена çинче кăтартма пултарайман. Ку енчен илсен В. Алагерпа А. Кăлкан юлташсем тава тивĕçлĕ ĕç турĕç. Вĕсем çырнă пьеса—«Нарспи» поэмăри образсене сцена çине механически кăларса тăратакан произведени мар, К. В. Иванов шухăшĕсемпе идейисем тăрăх тунă хăйне халлĕн уйрăм творчествăллă ĕç. Алагерпа Кăлкан юлташсем ку пьесăна пысăк художествăллă пултарулăхпа туни ăна театрта ăнăçлăн, пурин кăмăлне те каймалла лартма май панă. Куракансем «Нарспи» спектаклĕ пысăк хак панин иккĕмĕш сăлтавĕ—çакăнта.

Малалла театр коллективĕн чыслă ĕçĕ çинчен каламалла, мĕншĕн тесен юрăхлă пьесăран лайăх спектакль тăвасси пĕтĕмпе тенĕ пекех çак вăйран килет. «Нарспи» постановкăра театрăн коллективлă ĕçĕ, ӳссе пыракан пултарулăхĕ курăнать. Спектакле лартаканĕ—пултарулла режиссер Л. Н. Родионов «Нарспи» постановка валли питех те тĕрĕс, ĕнентерӳллĕ стиль тупнă. Пьесăри ĕçсем пулса иртекен историллĕ обстановкăна та, чăваш пурнăçĕн картинисене те, персонажсен кăмăлĕ-туйăмĕсене те Родионов юлташ витĕмлĕ, ĕнентерӳллĕ, реальнăй краскăсемпе кăтартса парать.

Çав тĕрĕслĕхе эпир чăваш туй йĕркисенче те, вăйă-уявсенче те, юрă-ташăра та, декораци оформленийĕнче те лайăх курса тăратпăр. Родионов юлташпа театрăн художествăллă руководителĕ К. И. Иванов хăйсен ĕсне чăннипех те пĕлсе пĕтĕм чĕререн юратса тунă. Вĕсен ĕçĕ те мухтава тивĕçлĕ.

Артистсен вăййине тĕплĕ анализ тăвас тесен, ун пирки уйрăм пысăк статья çырма тивнĕ пулĕччĕ, анчах эпир кунта паллă рольсене мĕнле туни çинче çеç чарăнса тăратпăр.

Тĕп героиня—Нарспи—рольне çамрăк артистка **А. Долгова** вылять. Спектакле куракансем хушшинче А. Долгова вăййи пирки тĕрлĕрен калаçнисем паларççĕ. Пĕрисем ăна çемçе чунлăрах пулманшăн тиркеме пăхаççĕ, теприсем артистка поэмăри Нарспин сăн-сăпатне (тулаш енĕпе) кăтартса параймасть, теççĕ т. ыт. те. Пирĕн шутпа, Долгова-Нарспие хакланă чух, çаксене хисепе илес пулать. Çамрăк артистка хăйĕн кĕске творчествăллă биографинче пирвайхи хут тĕп героиня рольне вылять, çавăнпа та унăн художествăллă опычĕ халь çеç пухăнма тытăннă-ха. Çапах та Долгова, объективлăн каласан, çак пит те ответлă роле начар мар тунă. Артистка хăйĕн мĕнпур шалти вăйне, темпераментне, пултарулăхне çак роле тунă çĕре хывнă. Вăл сцена çинче тулли туйăмлă чĕрĕ пурнăçпа пурăнать, унăн чăн-чăн куççулĕсем юхаççĕ. Сетнере вăл çавтери пысăк та таса юратупа юратать: кунта унăн ачашлăх та, çепĕçлĕх те—пурте пур. Аса илĕр-ха çăл патĕнчи сценăна, вăрманта Сетнер юррине илтсе ăна кĕтсе ларнă вырăна... Сахал-им ку сценăсенче чăн-чăн этемĕн сисĕмĕ-туйăмĕсем? Çакнашкалах, трагедиллĕ сценăсене те артистка çителĕклĕ ăнăçуллăн ирттерет, куракансене хумхантармалла вылять (Тăхтамана наркăмăш парса вĕлерни, вăрманта пĕччен çӳрени, Сетнер килĕнче, Сетнер масарĕ çинче). Кĕскен каласан, çамрăк артистка ку рольпе хăйĕн пĕтĕм пултарулăхне, вăл пултарулăх малашне тата ытларах ӳссе пыма пултарасса кăтартрĕ.

Сетнер рольне **А. Ургалкин** артиста парса выляттарни—тĕрĕс пулнă. Нарспи майлах таса та вĕри чĕреллĕ, мул тĕнчине чунтан курайман, этем тивĕçлĕхне таптаса тăкнине хирĕç хĕрӳллĕн протестлекен образа Ургалкин тĕплĕн ăнланса тунă.

Çăл патĕнчи сценăра Сетнер Нарспие каланă сăмахсенче—Сетнер образĕн пĕтĕм содержанийĕ. Ургалкин çак монолога каланă чух—вăл чăн-чăнах К. В. Иванов поэминчи Сетнер иккенне куçпа куратăн, чунтан ĕненетĕн. Малашнехи сценăсенчи вăйă та—куракансен çак ĕненӳне çирĕплетсе пырать. Спектакльрен спектакле ӳссе пыракан артист «Нарспи» поэмăра тата тепĕр утăм турĕ.

Çĕрме пуян, укçапа мула пурнăçра чимрен мала хуракан Михетер ролĕнчи П. Медиков артистăн вăййи те çӳллĕ художествăллă пусăмра тăрать. Михетерĕн çăткăнлăхне, мулсăр этемe ним вырăнне хуманнине, çынсем хушшинче хăйне никамран вăйлă, никамран хисеплĕ тесе хакланине—пĕр сăмахпа Михетерĕн пур ирсĕр енĕсене те артист ĕнентерӳллĕн уçса парать. «Çӳпçи çине хупăлчи» тенĕ пек, Михетерăн арăмĕ те упăшкинчен тăрса юлмасть, вĕсен содержанийĕ пĕр пекех. Çав çăткăн, хаяр, усал чĕлхеллĕ этемĕн образне арт. Е. Шорникова куракансен умне пĕтĕмĕшпех илсе çитерет.

Михетерĕн пуян кĕрӳшĕ—Нарспипе Сетнерĕн курайман тăшманĕ, тискер кайăк чунлĕ Тăхтаман ролĕнче ЧАССР тава тивĕçлĕ артисчĕ **И. Молодов** вылять. Вăл Михетер килне арçын туйĕпе пĕрле пырса тухсанах, куракансем поэмăри характеристикăна аса илеççĕ: «Лаптак сăмса, хĕсĕк куç, сарă çӳçпе сар сухал... хура сăкман, сар çĕлĕк, çамки çинче тенкĕпе...» Мĕн чухлĕ ухмахла мăнаçлăх, хăйне пуринчен пысăк тивĕçлĕхпе тытни курăнать Молодов сăнласа кăтартнă Тăхтаманра! Унтан—Нарспие хăй килне илсе кайсан—кашни пусăмрах чунсăр тискерлĕх... Молодовăн ку рольре мимикипе сăмах интонацийĕсем питĕ пуян, пур хускавĕсем те, пĕтĕм действийĕ образăн содержанийĕнчен тухса пыраççĕ. Тӳррипе каласан, Молодов тунă образ пуринчен те витĕмлĕ пулса тăрать темелле.

Ытти паллăрах рольсене вылякансенчен РСФСР тава тивĕçлĕ артисчĕ **Б. Алексеева** (мăн кĕрӳ), ЧАССР тава тивĕçлĕ артисткине **О. И. Ырземе** (Сетнер амăшĕ), арт. **Т. Петровăна** (элекçĕ арăм), арт. **Л. Семенова** (Сементей тарçă) палăртса хăвармалла. Вĕсем пурте хăйсен ролĕсене ăнăçлăн ирттерчĕç.

Спектакль валли декорацисене тата костюмсен эскизĕсене художник-живописец **Ю. А. Зайцев** тунă. Кун пек паха художествăллă оформлени пирĕн театрта пулман тесен те ытлашши мар. Художник Зайцев, «Нарспи» поэмăра кăтартса панă вырăнсене юри ӳкерсе çӳренĕскер, декорацисемпе костюмсене истори енĕпе те, этнографи енĕпе те тĕрĕс тунă.

Музыкине ЧАССР искусствăсен тава тивĕçлĕ деятелĕ **Г. Г. Лисков** йĕркеленĕ. Уйрăмăнах Сетнерпе Нарспи вăрманта иккĕшĕ юрлакан юрра ырламалла. Уяв юррисемпе туй юррисем те кăмăла каяççĕ.

«Нарспи» постановкăра çитменлĕхсем çук тесе калассăн мар эпир. Çитменлĕхсем кашни пысăк ĕçрех пулма пултараççĕ. Анчах вĕсем çинчен хаçатринчен ытларах производствăллă канашлусенче, уйрăм пухусенче калаçмалла, çав çитменлĕхсене çийĕнчех палăртса вăхăтра пĕтерсе пымалла.

«Нарспи» спектакль—чăваш общественноçĕн коллективлă вăйĕпе тунă спектакль. Ăна тăвас ĕçре нумай организацисем, искусство работникĕсем, писательсем, поэтсем, художниксем хутшăнса ĕçленĕ. Коллективлă вăйпа тунă ĕç нихăçан та пархатарсăр пулмасть, вăл яланах питех те ăнăçлă результатсем парать. Çакна театрăн малашне пĕр самантлăха та манас пулмасть, мĕншĕн тесессĕн—çĕнтерӳ секречĕ çакăнта.

ИЛЬЯ ТУКТАШ.
ЛЕОНИД АГАКОВ.

Ответлă редактор **В. Я. ЯКОВЛЕВ.**

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом Печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн—0—67, редактор заместителĕн—3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн —4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, экономика пайĕн — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн—2—30, «Ĕçхĕрарăмĕ» журналăн—3—23, «Ленин çулĕпе» журналăн—0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 2624

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии Чувашской АССР. Заказ № 191. Ф. Б. 58×84 п. л.